

آرشیو

فصلنامه علمی - دانشجویی مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء (س)

سال چهارم، شماره دوم (پیاپی ۱۶ و ۱۷) زمستان ۹۶ و بهار ۹۷

فهرست مطالب

- ۲..... سخن سردبیر
- ۳..... زمانی که باقی مانده
- ۱۲..... معرفی نشریات تخصصی لاتین
- ۱۴..... نشست آرشیوهای فردا
- ۱۵..... گردشگری فرهنگی امری لذت بخش در گرجستان
- ۱۷..... معرفی سازمان و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- ۱۹..... آرشیو ملی و نشریات تخصصی
- ۲۱..... گزارش بازدید از مرکز اسناد ملی
- ۲۴..... گزارش تصویری بازدید از آرشیو ملی
- ۲۵..... معرفی سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
- کارآموزی: توفیقی اجباری، تجربه‌ای ارزشمند گزارش کارآموزی در
- ۲۷..... آرشیو ملی ایران
- ۲۲..... سیروس پرهام، مرد بیدار زمانه
- ۳۳..... معرفی سایت آرشیو ملی هند
- ۳۴..... نشریه آرشیو برگزار کرد کارگاه رزومه نویسی
- ۳۵..... یک آرشیویست باید بداند درباره‌ی کاغذ
- ۴۱..... چکیده پایان نامه‌های دفاع شده در زمستان ۱۳۹۶
- ۴۳..... زمستان و بهار به روایت اسناد
- ۴۵..... فراخوان همکاری

صاحب امتیاز: انجمن علمی - دانشجویی مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء (س)

زیرنظر: اداره کل امور فرهنگی دانشگاه الزهراء (س)

مدیرمسئول و سردبیر: سارا سلطانی

طراحی جلد و صفحه آرایبی: سارا مرادی

مشاور نشریه: فرزانه بهارلو

همکاران این شماره: مریم اشرفی، مرضیه انیسی، فرزانه بهارلو، ملیکا

خرمشکوه، مریم خلیلی، سارا سلطانی، فریده سلطانی گردفرامری،

زینب السادات صندید، مدیحا فراهانی، راضیه فرشید، رویا محمدلو،

المیرا ویسی.

کارشناس نشریه: زهرا وزیری

چاپ، صحافی و لیتوگرافی: دامون

نشانی: تهران، میدان ونک، ده ونک، دانشگاه الزهراء (س) ساختمان معاونت

فرهنگی-اجتماعی، اتاق نشریات

تلفن: ۰۲۱-۸۸۰۵۶۹۰۸

صندوق پستی: ۱۹۹۳۸۹۱۱۷۶

وبلاگ: <http://alzahra-archive-journal.blog.ir>

Archive.alzahra@gmail.com

@sarasoltany72

Journalofarchive

سخن سردیبر

حال، گذشته، آینده

- سارا سلطانی
- دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهرا(س)
- sarasoltany72@gmail.com

صد و اندی سال از به کار بردن واژه آرشیو توسط عین‌الدوله در سندی مطبوعاتی گذشت تا مبنایی باشد برای تحولات سازنده. مشروطه‌ای که در آن واژگان جانی تازه یافته تا آینده‌ای در گذشته بسازند. تا مکمل و متمم تلاش‌های فرهیختگان عرصه علوم باشند.

با تأسیس سازمان اسناد و آرشیو ملی در سال ۱۳۴۹، زمانی گذشته بود. تجربه‌ها اندوخته بودند. به پختگی رسیده بودند پیشروان عرصه حفاظت از میراث گذشته و گذشتگان.

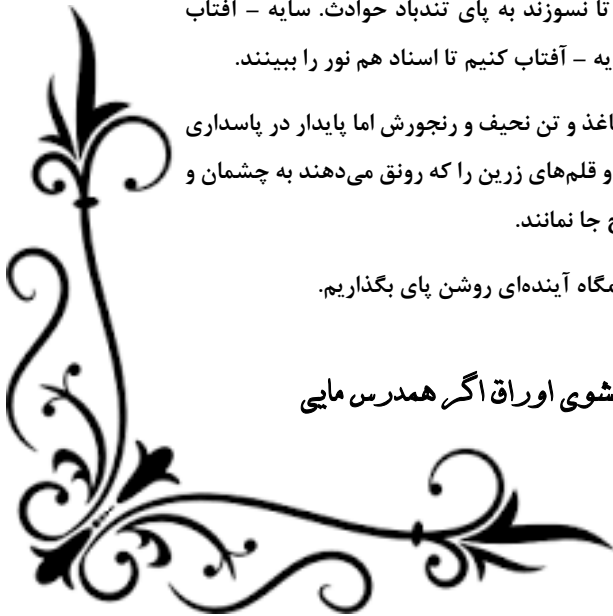
انقلاب را، جنگ را در کنار اسناد ماندند. ماندند و آرشیوی ملی از اسناد ساختند. تا اسناد صحنه بگذارند بر سختی‌ها، پایداری‌ها و ازجان‌گذشتگی‌ها.

حال که ما بر گنجینه‌ای از اسناد سایه انداخته‌ایم تا نسوزند از گرمای ناملایمات، باید فکری به حال یخزدگی‌شان بکنیم؛ که نیفتند به دست نافرهیختگان. تا نسوزند به پای تندباد حوادث. سایه - آفتاب گرمای ملایم‌تر و ملس‌تری به تن نحیفشان می‌نشانند. سایه - آفتاب کنیم تا اسناد هم نور را ببینند.

اما به فکر آیندگان باشیم. آن‌ها که ممکن است هیچ از کاغذ و تن نحیف و رنجورش اما پایدار در پاسداری از میراث بشر ندانند. بکوشیم تا بدانند قدر هنر دست‌ها و قلم‌های زرین را که رونق می‌دهند به چشمان و قلب زیبا یاب ما. بیمه عمر کنیم اسناد را تا از قطار تاریخ جا نمانند.

آستین‌ها را که بالا زدیم، کمر همت را هم ببندیم. در قدمگاه آینده‌ای روشن پای بگذاریم.

بشوی اوراق اگر همدرس مایی

زمانی که باقی مانده^۱

• رویا محمدلو

• کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی دانشگاه گیلان

• ro.mohamad@gmail.com

چکیده

مقاله حاضر، ترجمه‌ای از گفت‌وگوی اعضای گروه مطالعات تاریخ شفاهی انجمن آمارگی (Amargi) ترکیه است. با توجه به دوران وقفه‌ای که در فعالیت انجمن آمارگی پدید آمد، اعضای آن به منظور شروع دوباره، طرح تاریخ شفاهی «زمانی که باقی-مانده» را اجرا نمود تا سوابق فعالیت‌های ناشناخته انجمن را ضبط و ثبت نماید. مطلب پیش رو، بر دو محور؛ جنبش فمینیسم و تاریخ شفاهی استوار است. این مقاله تلاش دارد تا اهمیت روش تاریخ شفاهی را به عنوان یکی از روش‌های پژوهشی مدرن که با دستاوردهای خود این فرصت و امکان را برای اعضای انجمن آمارگی فراهم نموده تا با طرح تاریخ شفاهی، خود را احیا نماید، ارائه دهد. در واقع، این مقاله با گزارشی میدانی و روش‌شناسانه، به چرایی استفاده از شیوه کیفی تاریخ شفاهی

سیاسی و قانونی به زنان است که دموکراسی به مردان ارزانی داشته؛ اصطلاح فمینیسم حقوق برابر از همین معنا مایه می-گیرد. پس از آنکه زنان از حقوق برابر برخوردار شدند، بسیاری از فمینیست‌ها متوجه شدند که آن حقوق ضامن برابری اجتماعی و اقتصادی کاملشان نیست. به همین دلیل، فمینیسم نیز همچون دموکراسی، فاقد تعریفی متفق‌القول در جهان پسامدرن است و معنای این واژه نزد افراد مختلف فرق می‌کند. واژه فمینیسم را اوبرتین اوکلر، بنیانگذار نخستین انجمن حق رأی زنان، در دهه ۱۸۸۰ در فرانسه وضع کرد. این واژه در نخستین سال‌های سده بیستم به انگلستان و ایالات متحده راه یافت، اما بسیاری از زنانی که بعداً فمینیست نامیده شدند، در آن روزگار از این واژه تبری می‌جستند و بسیاری دیگر از کسانی که امروزه آن‌ها را فمینیست می‌دانند، این نام را به خود اطلاق نمی‌کردند. در سده بیستم، خصوصاً پس از دهه ۱۹۶۰ و برآمدن موج دوم فمینیسم، استفاده از واژه فمینیست برای توصیف کسانی استفاده شد که حامی بهبود وضعیت زنان (و مردانی) هستند که از «مسائل زنان» قاطعانه حمایت می‌کنند و با همان قاطعیت مدعی‌اند که فمینیست نیستند. پیچیدگی مطلب هنگامی از این بیش تر می‌شود که بدانیم حتی

کسانی که خود را فمینیست می‌دانند، غالباً بر سر اولویت‌ها و راهکارها (تاکتیک‌ها) اختلاف نظر دارند و همین امر موجب تکرر و تکثیر انواع فمینیسم شده است. بسیاری از فمینیست‌ها بر این نکته اصرار دارند که واژه فمینیست در تعریف واحدی نمی-گنجد. باین حال، فمینیسم به معنایی کلی عبارت است از تشویق و ترویج فعالانه حقوق زنان، خصوصاً حق رأی آن‌ها و البته بیش از پیش حق برخورداری از برابری با مردان در همه شئون زندگی.^۲ با فروپاشی رژیم سوسیالیستی و سلطه مدل دموکراتیک غربی،

در موضوع مورد بحث که جنبش فمینیسم است، می‌پردازد. کلیدواژه‌ها: آمارگی / تاریخ شفاهی / فمینیسم / زنان / ترکیه

مقدمه

فمینیسم (Feminism)، جنبشی است که هم‌زمان با دموکراسی نوین پدید آمد و معمولاً به معنای بسط همان حقوق

^۱. «Geriyeye Kalan Zaman»-14 Ekim 2011:www.amargidergi.com.

^۲. لیست، سیمور مارتین. «دائرةالمعارف دموکراسی». ترجمه به سرپرستی کامران فانی، نورالله مرادی؛ ویراستاران محبوبه مهاجر، فریبرز مجیدی. ج ۲، (تهران: کتابخانه تخصصی وزارت امور خارجه، ۱۳۸۳)، ص ۱۰۱۶.

پس از مداخله نظامی سال ۱۹۸۰، مفهوم جامعه مدنی در ترکیه به عنوان ابزاری برای از بین بردن تمامیت خواهی دولت گرایی و ارتقای دموکراسی مشاهده شد. بسیاری از سازمان های جامعه مدنی، پس از آن برای حفاظت در برابر اقتدارگرایی و یا از بین بردن فشار دولت گرایی تأسیس شدند. با وجود حضور ۶۰ هزار سازمان جامعه مدنی و نهادهای سیاسی «دموکراتیک» در حمایت از «جامعه مدنی»، این کشور هنوز نیز با مشکلات دموکراسی مواجه است.

آمارگی، یکی از انجمن های فمینیستی دفاع از حقوق همه انواع اقلیت ها است. واژه آمارگی، در زبان سومری به معنای «بازگشت به مادر» و «آزادی» است. هدف انجمن همبستگی زنان آمارگی، تغییر نظام مردسالار بدون وابستگی مالی است. آمارگی فقط بر روی یک موضوع و ایده از جنبش فمینیستی و یا جنبش های اجتماعی خاص تمرکز نمی نماید. آمارگی بسیاری از دیدگاه های مختلف از جمله نظامی، سلسله مراتبی، ناسیونالیستی که خلاف ارزش های انجمن باشند را به صراحت رد می نماید. اساساً در آمارگی برای هر مناسبت، موضوع، رویداد و ... جلساتی برگزار می شود که مردان نیز حضور می یابند. بدیهی است، به کار بستن تبعیض مثبت در مورد عضویت در آمارگی، به منظور وجود تبعیض و آسیب نسبت به زنان است. مأموریت آمارگی دفاع از زنان به منظور ساختن جهانی عاری از خشونت و تبعیض است. اعضای آمارگی متشکل از ادیان مختلف، قومیت ها، گرایش های جنسی و طبقات اجتماعی است، زیرا آمارگی معتقد است که تنوع اعضا، موجب غنای آن می گردد. آمارگی، انجمنی مستقل از احزاب دولتی و سیاسی است، چراکه نمی خواهد شباهتی به حکومت داشته باشد. در آمارگی هیچ فردی رهبری انجمن را بر عهده ندارد، لذا همگان مسئول به شمار می آیند. این بدان معنا نیست که در آمارگی تصمیم گیری نمی شود، بلکه در کارگروه ها برای هر فردی مأموریتی تعریف شده است. جلسات انجمن - که در آن ساختار آمارگی مورد بحث قرار می گیرد و تصمیم گیری از طریق اجماع انجام می شود - هر دو هفته یک بار برگزار می گردد. ساختار مدیریت افقی^۲ انجمن، آمارگی را قادر می سازد تا از ابهامات بین اعضا جلوگیری نماید. نیازهای آمارگی از حمایت افراد، موقوفات و حق عضویت اعضا تأمین می گردد. انجمن آمارگی ۶۰ نفر عضو دارد که تنها ۲۵ نفر از آن ها واقعاً فعال هستند، زیرا اعضای دیگر آن، محصل و یا شاغل می باشند.

عمده ترین فعالیت ها و پروژه های آمارگی شامل: مشارکت در تهیه و ارائه پیش نویسی به مجلس در جهت تخصیص پلت فرمی به فمینیست ها در جریان اصلاح قانون اساسی ترکیه در سال ۲۰۱۱، حمایت و پشتیبانی از زلزله زدگان در وقوع زلزله ۲۳ اکتبر ۲۰۱۱ در شهر وان، برگزاری نشست های بین المللی و ... است.^۴

گامزه توکسوی، سونا ییلماز، اسین اوزدمیر، اوزگه آلتین و آکسو بورا، اعضای گروه مطالعات تاریخ شفاهی انجمن آمارگی هستند که پس از پایان یافتن پروژه «زمانی که باقی مانده»، با آن ها به گفت و گو نشستیم. در زیر متن این گفت و گو را می خوانید:

آکسو: پیش از هر چیز، اجازه می خواهم برای گام برداشتن و بردباری در چنین مسیر طولانی و دشواری و به اتمام رسانیدن آن بدون بروز پیشامدی به شما تبریک بگویم ...

... در کشوری که نه تنها دولت - ملت، بلکه گروه ها، سازمان ها، جنبش ها، در خفقان تاریخ های رسمی محبوس شده اند، ایجاد یک مدل سازمانی متنوع و متفاوت کار ساده ای نیست. اگر موافق هستید، از اینجا شروع کنیم: برای ورود به این کار بزرگ، چه چیزی در ذهن شما وجود داشت و چرا روش تاریخ شفاهی را انتخاب نمودید؟

گامزه: طبق فرمایش شما، من با نگرانی از مشکلات آشکار تاریخ های شخصی، به این کار اقدام نمودم، زیرا تاریخ رسمی جدا از کلیت خود، به خاطر واقعی و قطعی بودن، در کشورهایی مانند ما می تواند سیاسی کاری نیز تلقی شود، ولی تاریخ شفاهی، چیزهایی نظیر روایات رها شده که تاریخ رسمی آن ها را بی ارزش می داند را به عنوان موضوعات تاریخی ارائه می دهد، اطلاعات مخفی در جزئیات زندگی روزمره را می یابد و با این روش در ادامه، در مورد بقیه موضوعات مورد نظر پرسش می نماید. ضمناً وقتی موضوع، زنان، روایات و سازماندهی تجربیات آنان باشد، این کار معنای خیلی بیش تری پیدا می کند.

آکسو: چرا تاریخ شفاهی به ویژه برای زنان مهم است؟

گامزه: ما می دانیم که یکی از عوامل اساسی بیرون راندن زنان از تاریخ، سلطه نهادینه شده مردسالارانه است و در این زمینه مطالعات بسیار مهمی نیز در ادبیات ترکیه انجام شده است. اگرچه ما به تازگی شاهد افزایش نقش زنان در تاریخ این سرزمین هستیم، ولی در این زمینه، هنوز گفتنی ها و ناگفته های زیادی وجود دارد. روند شکل گیری مدرنیته ترکیه توسط زنان، به زعم من هنوز مانند انتظار تکمیل یک پازل است. تاکتیک های

4. www.amargidergi.com

۳. در مقابل ساختار عمودی و سنتی

ساختاری زنان یا در درون این پازل قابل مشاهده نیست، یا حتی اگر نامی برده شده، اطلاعات تیتروار است. لذا ما در مورد راه‌های چگونگی دستیابی به تجربیات زنان شروع به بحث و بررسی نمودیم.

آکسو: از چه نوع پازلی صحبت می‌کنید، لطفاً توضیح می‌دهید؟
گامزه: ما کسانی را می‌شناسیم که «خواهران فمینیست»^۵ ما محسوب می‌شوند. برخی از آن‌ها در مورد تشکیلات فمینیستی چیزهایی برای ما تعریف می‌کنند و در مقابل، ما نیز تجربیات زندگی خود را به آنان می‌گوییم. شاید همین مسئله موجب می‌گردد که ما ناخودآگاه و ناخواسته به سوی آن‌ها گرایش و تعصب پیدا نماییم. ما هنگامی که با مشکلات زندگی روزمره مواجه می‌شویم، همیشه درمان آن را نداریم. از این‌رو، من متوجه شدم به شنیدن نیاز دارم: زنان چه چیزهایی را تجربه کردند؟ چگونه متحد شدند؟ چرا پیکار کردند؟ چرا مجلات آن‌ها تعطیل شده است؟ و خیلی مسائل دیگر ... من متوجه شدم که تمام این‌ها و شاید داستان‌های علی‌حده‌ای که زنان تجربه کرده‌اند را احتیاج دارم از زبان آن‌ها بشنوم. در جستجوی این راه، روش تاریخ شفاهی دری به روی من گشود.

اِسِن: شاید من به سؤال «چرا تاریخ شفاهی؟» پاسخ ندهم، اما می‌توانم بگویم که برتری این روش چیست چه چیزی را ممکن می‌سازد. در آغاز کار، یک گروه پنج‌نفره بودیم و در این گروه فقط «هلال» از انجمن آمارگی بود، ولی حالا همه گروه از اعضای آن هستند. «پینار»، برای انجام این کار از من دعوت کرد و من دومین نفری بودم که عضو آمارگی شدم. در حقیقت، وقتی که از پروژه اطلاع حاصل نمودم، از این‌که در انجمن تازه تأسیس آمارگی، به‌عنوان کسی که می‌خواهد از جزئیات فعالیت‌های گذشته آن بداند قرار گرفتم، بسیار هیجان‌زده شدم. خیلی کنجکاو بودم که از تاریخچه آمارگی و فمینیستی افراد آگاه بشوم: چرا و چگونه فمینیست شده‌اند؟ در طی سال‌هایی که فمینیست بودند، جنبش فمینیستی ترکیه در چه وضعیتی قرار داشته است؟ چگونه راهشان با آمارگی پیوند خورده است؟ تاکنون از چه مراحل عبور کرده‌اند؟ و ... به نظر من، پاسخ به

^۵ رابطه خواهری که گاه «اتحاد زنان» خوانده شده، مشتمل بر اندیشه و تجربه پیوندزنان، خودباوری و هویت کشف‌شده در دیدگاهی زن‌محور و تعریف زنانگی است. از آنجاکه مبنای رابطه خواهری آگاهی از این امر است که تمامی زنان، صرف‌نظر از طبقه، نژاد یا ملیتشان مشکل مشترکی دارند- که مردسالاری است- اصطلاح مورد بحث، بخش مهمی از فمینیسم معاصر است. بنا به استدلال فمینیسم رادیکال، رابطه خواهری به‌هیچ‌وجه قرینه رابطه برادری یا رفاقت مردانه نیست. در رابطه خواهری جان کلام «تائید آزادی» است و این رابطه

این سؤالات در خاطرات شخصی پنهان است.

شکل تاریخ شفاهی، متفاوت از تاریخ مکتوب است. تاریخ شفاهی، رخدادی است که هنوز نوشته نشده است. هدف تاریخ شفاهی، گردآوری تاریخی است که در حافظه انسان‌ها قرار دارد. متأسفانه در آمارگی برخی از اسناد مکتوب و منابع تاریخ شفاهی در کنار هم نگهداری می‌شوند، ولی خوشبختانه در یک جا ثبت نشده‌اند. بخش بزرگی از اقدامات آمارگی مکتوب است که با مدارک تصویری در کنار هم قرار دارند و هنوز آرشیو نشده‌اند و بخش دیگر تاریخ آمارگی، در حافظه اشخاص جای دارد. به‌هرحال، این تاریخ هنوز نوشته نشده؛ تاریخی است که هم به لحاظ ارائه ساختار تاریخی انجمن فمینیستی آمارگی و هم به لحاظ ارائه تاریخ جنبش فمینیستی در ترکیه بسیار حائز اهمیت است.

به‌هرحال، برای اینکه آمارگی، آمارگی بشود، همه تلاش نمودیم. ابتدا برای این‌که تجارب و اطلاعاتی که از حافظه‌ها جمع‌آوری کرده بودیم مفقود نشود، اقدام به پیاده‌سازی آن‌ها نمودیم تا به تاریخ ببینند. به‌علاوه، روایات شخصی نه تنها حلقه‌های مفقوده تاریخ را نمایان می‌نماید، بلکه تصور می‌کنم استفاده از یک عامل میانجی جهت بازنویسی تاریخ، آن را واقعی‌تر می‌نماید.

سونیا: آنچه در آغاز کار در ذهن من وجود داشت، این بود که غیر از تاریخ رسمی بتوانم تجربه‌ای تاریخی را فراتر از آن لمس نمایم. در جست‌وجوی راه‌های آن بودیم که ناگهان با کتاب «در جست‌وجوی آزادی: تجربیات مبارزه در جنبش زنان»^۶ (Özgürlüğü Ararken: Kadın Hareketinde Mücadele Deneyimleri) برخورد کردیم و تصمیم گرفتیم از جایی که آن‌ها رها کرده بودند، ادامه بدهیم.

برای اولین بار بود که من در یک فعالیت تاریخ شفاهی شرکت می‌کردم و برای یادگیری، چیزهای بسیار زیادی وجود داشت: تاریخ شفاهی چیست؟ چگونه انجام می‌شود؟ به چه دلیل انجام می‌شود؟ مزایای این روش چیست؟ و ... ما با سوا لاتی از این دست، اولین جلسه مصاحبه را برگزار نمودیم و من به همراه سؤالات مذکور، پاسخ سؤالات دیگری که در ذهن داشتم را نیز

اساساً خود تأییدگر است. هام، مگی، گمبل، سارا. «فرهنگ نظریه‌های فمینیستی». مترجمان فیروزه مهاجر، فرخ قره‌داغی، نوشین احمد خراسانی، (تهران: توسعه، ۱۳۸۲)، ص ۱۱۹.

^۶ «در جست‌وجوی آزادی: تجربیات مبارزه در جنبش زنان». بریوان، کوم ...
اُو دیگران، (استنبول: نشر پردن، ۲۰۰۵).

یک‌به‌یک دریافت نمودم. مثلاً تاریخ زنان چگونه باید نوشته شود؟ چرا تاکنون تا آنجا که ممکن بوده کار نشده است؟ چرا نوشتن آن با توجه به اینکه ترکیه از نظر مبارزات اجتماعی غنی و تجربیاتش متعلق به یک سرزمین ارزشمند است، این قدر در پس‌زمینه فرارگرفته است؟ و ...

من پیش از انجام این کار اصلاً به دوربین علاقه‌ای نداشتیم، ولی حالا علاقه‌مندم. دوربین مرا به‌عنوان یک متخصص علوم اجتماعی توانمند ساخت، زیرا ضبط چهره، طرز صحبت، لبخند، ناراحتی و خیلی از جزئیات دیگر مصاحبه‌شونده نیز کمک دیگری بود. روش تاریخ شفاهی موجب می‌شود که گاهی افراد اعتراف نمایند که در گذشته متفاوت می‌اندیشیدند و اینک عقاید خود را تغییر داده‌اند. این روش، روشی ارزشمند توأم با یک گواه تاریخی است. به‌زعم من، هم تأسیس انجمن آمارگی و هم کمک به جنبش فمینیستی زن، دارای افتخار ویژه‌ای است.

اوزگه: در آغاز پروژه سؤالات زیادی در ذهن ما وجود داشت: آمارگی کجاست؟ در چه جایگاهی از جنبش فمینیست قرار دارد؟ ساختار آن چگونه است؟ در میان گروه‌های دیگر در چه جایگاهی قرار دارد؟ و چرا ما در آمارگی هستیم؟ روشی که با آن دقیق‌ترین پاسخ‌ها را می‌توان دریافت نمود. با کار تاریخ شفاهی می‌توان تجربیات زنان آمارگی را شنید.

در طی کار، آرشیو تاریخ شفاهی آمارگی - که برای ما منبع مهمی محسوب می‌شد - را نیز بررسی نمودیم، زیرا اسناد مکتوب، احساسات زنان آمارگی، هیجانی که برای انجام مصاحبه داشتند، سختی‌هایی که در طی انجام مصاحبه متحمل شدند و ... را به ما منعکس نمی‌کرد؛ بنابراین، اگر ما بر اساس آرشیو مکتوب به تاریخ‌نویسی اقدام کنیم، به‌اندازه تاریخ شفاهی مؤثر و جذاب نخواهد بود. در آرشیوهای رسمی و دولتی، درحالی‌که برای ثبت موضوعی لزومی وجود ندارد، زنان برای فهماندن آن، دقیقه‌ها تجربه دارند، یا برعکس آن نیز وجود دارد؛ به‌این ترتیب که درحالی‌که در آرشیو، موضوعی یک‌باره پرونده زیادی را اشغال نموده است، در مصاحبه با زنان درباره آن موضوع، هیچ بحثی صورت نگرفته است. ما با مصاحبه‌های تاریخ شفاهی توانستیم از تمام جزئیات اقدامات زنان اطلاع حاصل نماییم که در مقایسه با اسناد مکتوب، خیلی محسوس‌تر و واقعی‌تر هستند. انتقال تجربه فی‌نفسه برای بقای سالم یک تشکیلات بسیار مهم است. به‌عنوان مثال، این کار برای یک تازه‌وارد مشخص می‌نماید که چگونه و به چه مقدار از سوا لاتی که در ذهن در رابطه با آمارگی دارد، می‌تواند پاسخ دریافت نماید. در

این کار همراه با احساس، تفکر و تجربه فردی زنان، تجربه آمارگی نیز منتقل خواهد شد؛ لذا مصاحبه‌های آمارگی تجربه بسیار سالمی را به ما انتقال داد؛ بنابراین، برای دستیابی به چگونگی تأسیس یک ساختار، در گفت‌وگویی صمیمانه، با بیان جمله «من نیز به این سبب اینجا حضور دارم» و یا «با بودن در اینجا قصد دارم وضعیت را تغییر بدهم»، می‌توان موجب چالش شد.

آکسو: آیا میان تاریخ شفاهی و ارتقای آگاهی می‌تواند پیوندی وجود داشته باشد؟ اگر چنین پیوندی وجود داشته باشد، آیا تاریخ شفاهی همواره در جست‌وجوی پاسخ خود، معرفتی حقیقی محسوب نمی‌شود؟

سونا: درواقع، این مسئله به چگونگی نزدیک شدن تاریخ شفاهی به این کار مربوط می‌شود. اگر تاریخ شفاهی، آن را فقط به‌عنوان یک کار کارگاهی ببیند و بر روی خروجی آن تمرکز نماید، این سؤال مطرح نمی‌شود، اما نقطه اصلی تمرکز این پروژه از همان ابتدا، انتقال تجربه و چگونگی انجام آن بود. از این رو، انجمن کار خود را با حرکت از این نقطه آغاز نمود و حتی به‌محض اینکه زنجیره انتقال تجربه در نقطه‌ای گسسته می‌شد، ملاقات مجدد زنان با یکدیگر موجب پیوند آن می‌گردید. اگر عامل انتقال تجربه نیز در این روند حضور پیدا می‌نمود، موجب توانگری می‌شد.

علاوه بر این، در داخل این پروسه، هر یک فرصت تأمل بیش‌تری را پیدا می‌نمودند که این مسئله را با ارتقای آگاهی و یا با مفهومی متفاوت بشناسند. حداقل من چنین روندی را تجربه کرده‌ام. تمام لحظات مصاحبه، فضای آن، شنیدن روایات افراد، مرا به‌عنوان متخصص علوم اجتماعی شیفته کرد و روزها به آن می‌اندیشیدم: این چه تجربه‌ای است؟ چگونه انجام شد؟ مصاحبه‌شوندگان در من چه چیزهایی را تداعی کردند؟ صحبت‌های آن‌ها را چگونه باید انتقال داد؟ رفتارم در جلسه بعد چگونه باید باشد؟ و ... این افکار روزها در سرم پرسه می‌زد.

سین: این نیز اولین تجربه تاریخ شفاهی من بود و آن‌گونه که باید و شاید مانند اظهارات «گامزه» با تجربه نیستم. من به پشتوانه مطالعاتم تصور می‌کنم که روش تاریخ شفاهی همواره می‌تواند رویکردی برای ارتقای آگاهی باشد. هدف ما از این پروژه، صرفاً نوشتن تاریخ انجمن آمارگی نبود. لذا، پس از پایان مصاحبه‌ها، ما به نتایج به‌دست‌آمده، با هدف اینکه آن‌ها را به فیلم مستند، کتاب و یا مقاله تبدیل نماییم، نگاه نکردیم. هدف اساسی انجمن آمارگی از این کار، ضبط و ثبت آراء و دیدگاه‌های

اعضای خود بود و در این کار و در سایه اطلاعات به دست آمده نیز می‌توانم بگویم که به نظر می‌آید، تاریخ شفاهی رویکردی است برای رسیدن به ارتقای آگاهی‌های خاص. همان‌گونه که اطلاعات به دست آمده از نتیجه مصاحبه‌ها و به اشتراک گذاشتن آن‌ها در نشست‌های آمارگی، موجب بحث‌های فراوانی شد، امکان مطرح شدن بحث‌های جدیدی را نیز فراهم آورد. به زعم من، هر فردی که کار تاریخ شفاهی انجام می‌دهد و در عین حال عضو آمارگی نیز هست، باید آن را رویکرد ارتقای آگاهی بداند، زیرا این پروسه؛ اندیشه، پرسش و یادگیری را هم‌زمان به ارمغان می‌آورد. در نتیجه، شما در این روند، فردی هستید که هم تحقیق می‌کند و هم مورد تحقیق قرار می‌گیرد؛ هم تلاش می‌کند به اطلاعات دست یابد و هم منبع اطلاعات است.

گامزه: به زعم من، روش تاریخ شفاهی فرایند یادگیری و کسب تجربه است، اما آیا می‌توانیم آن را رویکرد ارتقای آگاهی بنامیم، نمی‌دانم. روش تاریخ شفاهی، هم از نظر متخصصین و هم از نظر مشارکت‌کنندگان در پژوهش، غالباً می‌تواند به انتقال تجربه و یادگیری متقابل منجر شود؛ حداقل می‌تواند این‌گونه باشد. به هر حال، هنگام انجام مصاحبه نیک می‌اندیشیم، جزئیات را چک می‌نماییم و حال را به گذشته پیوند می‌دهیم. البته اگر موضوع، تاریخ انجمن باشد، با دقت بیش‌تری آغاز می‌کنیم و با سؤالات عمیق‌تری ادامه می‌دهیم. در نتیجه، بیوگرافی مصاحبه‌شوندگان، چگونگی ارتباط آنان با انجمن، آنچه تمایل داشتند بیان کنند و آنچه پنهان کردند، احساس راحتی و سختی و ... همه و همه در مقابل شما گشوده می‌شود. در زندگی روزمره مواقعی هست که ما اغلب آن‌ها را نادیده می‌گیریم، گاهی - در شرایطی که روی علت آن نیز خیلی نمی‌اندیشیم - در میان گفت‌وگویی که تاریخ شفاهی اجازه بروز آن را می‌دهد، شاید برای سؤالات خودمان پاسخی می‌یابیم، شاید هم سؤالات جدیدی به ذهن ما می‌رسد. می‌توان گفت، این فضا به اعضای داخلی انجمن این فرصت را می‌دهد تا هم در رویکردی که تحت تأثیر آن قرار دارند و هم در فعالیت میان خودشان با انجمن تجدیدنظر نمایند؛ اما همان‌قدر که احتمال اثر مثبت وجود دارد، هر زمان احتمال اثر منفی نیز وجود دارد که ما نباید آن را نادیده بگیریم ...

اوزگه: من نیز با همان عدم قطعیت به تعریف ارتقای آگاهی نزدیک می‌شوم، ولی قطعاً با ایده ارتقای آگاهی متقابل موافقم. در این پروژه، صحبت با زنان، فرآیند یادگیری متقابلی بود که برای من بسیار مهم بود. تجارب زنان موجب گردید تا بسیاری

از چیزهایی را که نمی‌دانستیم، بدانیم؛ پرسش‌های ما نیز موجب شد تا آن‌ها روی چیزهایی که قبلاً فکر نمی‌کردند، فکر کنند. متوجه شدیم وضعیت و وقایعی که مثلاً بی‌اهمیت به نظر می‌آمد تا چه حد می‌تواند پاسخ به چه مسائلی باشد و علاوه بر آنچه گفته شد، چقدر می‌تواند روشن‌کننده باشد. در طول مصاحبه‌ها، هم زنان مصاحبه‌شونده و هم ما، نقش شنونده، گوینده، پرسشگر، سؤال، آگاهی‌دهنده، آگاهی‌گیرنده را می‌دانستیم. شاید نوع دیگری از تاریخ شفاهی این مهارت را نیاز نداشته باشد، اما در این کار، نه تنها تاریخ شفاهی برای ما فقط بازانده‌ای از طریق گفت‌وگوشنود نبود، بلکه درک عملکرد ساختاری بود که در آن قرار داشتیم و همچنین دریافت تجارب آن و به اشتراک‌گذاری آنچه آموخته‌ایم. از این رو، بهتر است راوی و مخاطب در انجام مصاحبه با یکدیگر تعامل داشته باشند. من پیش‌تر در پروژه‌های تاریخ شفاهی دیگری نیز شرکت داشتم، ولی آن‌ها نیز مانند آمارگی، تاریخ تشکیلات را منعکس نمی‌کردند. اگر تاریخ شفاهی، انسان‌ها را علاوه بر زندگی شخصی خودشان - مانند مطالعه مذکور - به تأمل در تاریخ نیز ترغیب نماید، چنان تأثیری خواهد داشت که من نیز هرگز تصور نکرده بودم.

آکسو: شما با همه زنان به صورت جداگانه گفت‌وگو نمودید و روایات هر یک را ثبت کردید؛ خوب حالا به نظر شما، این روایات از نوعی که گامزه مطرح کرد، شبیه قطعات یک پازل بود یا مانند حلقه‌های پیاپی؟ به عبارت بهتر، اگر آن‌ها در یک جا قرار بگیرند، داستان جدیدی را بیان می‌کنند، یا ورژن‌های دیگری از داستان خودتان هستند؟ اگر دومی باشد، کار خیلی پیچیده می‌شود زیرا نه تنها صور مختلفی از واقعیت نیست، بلکه ضروری است اساس آن نیز بررسی شود. البته در این فرآیند، همراه با بیوگرافی هر راوی؛ موقعیت طبقاتی، رویکرد ایدئولوژیک و ... نیز همراه می‌شود ...

گامزه: اولین کنجکاوی من در مطالعات تاریخ شفاهی، مطالعه انجام‌شده‌ای بود که روش مرا در مطالعه تاریخ به طور قابل توجهی تحت تأثیر قرار داد و موجب شد من به سوی روش تاریخ شفاهی گرایش پیدا کنم. آن کار، روایات جنگ آلمان بود و همه با یک سؤال ساده آغاز شده بود: آن روز، روزی که جنگ آغاز شد، هوا چگونه بود؟ به نظر شما، آیا این سؤال در آخرین مرحله از سؤالات ما قرار نمی‌گیرد؟ ما از هوا صحبت می‌کنیم، چگونگی هوا را می‌توانیم به چشم مشاهده کنیم. اگر بارانی باشد می‌توانیم روی پوست خود احساس کنیم، اگر ابری نیز

باشد، می‌توانیم آن را درک کنیم. در اطراف ما هر کس از هوای بسیار آفتابی، از گرما می‌تواند شکایت کند، مگر نه؟ اما هنگامی که موضوع، جنگ باشد، بسته به اینکه شما در کدام سوی جنگ قرار داشته باشید، آن سؤالی که در آخرین مرحله قرار دارد، حتی می‌تواند پاسخ‌ها را تغییر دهد. برای کسانی که به آغاز جنگ افتخار بزرگی می‌کنند، آن روز، آفتابی و اشتیاق-آور است، اما برای افرادی که با شروع جنگ دنیایشان سیاه شده، آن روز، ابری، طوفانی و تلخ است. خوب حالا برای مورخ تاریخ شفاهی «واقعاً چه اتفاقی افتاده است؟» به پرسش خود چگونه می‌تواند نزدیک شود؟ به هر حال، روشن کردن تاریخ یک دوره خاص توسط مردم و انتقال آن‌ها به آینده، مسؤولیت بزرگی است.

حال، نگرانی ما در اینجا این سؤال نیست که «واقعاً چه اتفاقی افتاده است؟»، نگرانی ما این است که آن فرد تجربه خود را چگونه بیان نموده و ما از آنچه چیزی می‌توانیم بیاموزیم، اما مهم‌تر از همه این است که ما چگونه می‌توانیم آن را درک کنیم؟ چون کوچک‌ترین تغییر در هر مرحله از کار، اظهار نظرات مختلفی در پی دارد. آیا ما زندگی را نیز تفسیر نمی‌کنیم؟ آیا در نوشتن و خط زدن هر مطلبی، اندکی از آن را تفسیر نمی‌کنیم؟ تفاوت اینجاست که هر یک از تجاربی که با سؤالات مشخصی به دست آمده است، تلاش می‌کند که ارتباط خود را با تجارب دیگری برقرار نماید. در این مفهوم، این کار به نظر من مانند پازل است، اما لزوماً به این معنا نیست که تصویری را نمایان کند. فقط اگر تصویر بزرگ‌تری وجود داشته باشد، ما آن را از جایی که خودمان و تجربیات دیگران قرار دارد، تصور می‌کنیم. این کار، دقیقاً به جهت مسؤولیتی که دارد، کار دشواری است، چرا که شما نیز از جای دیگری تصویر دیگری را می‌کشید. نگاه شما نیز به رابطه‌ای است که با انجمن - از طریق گذشته خود، با تاریخ شخصی خود، با چیزهایی که آموخته‌اید، حتی با ترس‌ها، عشق - ها، آرزوهایتان و ... درهم آمیخته شده است - ایجاد کرده‌اید ... اوزگه: از آنجایی که ما از روش تاریخ شفاهی به عنوان جایگزین اسناد و مدارک کتبی و تاریخ رسمی استفاده نمودیم، می‌دانستیم که اظهار نظرات مختلفی مطرح و روایات متفاوت

خواهد شد. در آمارگی هر زنی هر رویدادی را در شرایط خود تفسیر می‌نمود. تجربیات شخصی افراد متفاوت است؛ نکته‌ای هم که برای ما اهمیت دارد همین است که آمارگی از منظر مختلف چگونه دیده می‌شود؟ حوادث تجربه شده در آن چگونه است؟ تاریخ‌های مختلف فردی، مواضع طبقاتی و رویکردهای ایدئولوژیک، چگونه رویدادی را تفسیر می‌کنند؟ در بسیاری از موارد، این روش با تفسیرهای مختلف، داستان‌های مکمل را تشکیل می‌دهند. با این حال، اگر حتی همه زنان نیز متفاوت توضیح دهند، یک رویداد از هر منظری که دیده شود، قسمت-های متفاوت آن تصویری در ذهن به وجود می‌آورد. به عبارت دیگر، اگر حتی مختصری از رنگ‌ها و شکل‌های آن نیز متفاوت باشند، وقتی قطعات یک جا قرار بگیرند، تصویر موجود در پازل را می‌توانند به ما نشان دهند؛ اما اگر همه با یک لحن و یک مقدار باشند، روایت یکنواخت می‌شود؛ و دیگر تفاوتی میان تاریخ شفاهی و تاریخ رسمی باقی نمی‌ماند. ارائه هویت‌های مختلف، جنسیت‌گرایی و دیدگاه‌های سیاسی با قطعات رنگین در یک پازل، به نظر شما برای آمارگی موقعیتی برآورنده نیست؟ سونا: این سؤال مرا به یاد نوشته‌های سوزان سونتگ (Susan Sontag)^۷ در مورد حافظه جمعی انداخت. من قبلاً روی این موضوع خیلی فکر کرده بودم: ما چگونه می‌توانیم حافظه فردی را پس از جمع شدن تفکیک نماییم؟ آیا این کار الزامی است؟ ما چیزی را که می‌خواهیم توصیف نماییم، چگونه باید تشخیص بدهیم؟ ... و از این دست سؤالات که دائم ذهن مرا آشفته می‌کرد. به هر حال، با امید به این که بالاخره راهی گشوده خواهد شد، این روند را نیز این‌گونه طی نمودم: آیا حافظه فردی مستقلاً از تاریخ این کشور می‌تواند به وجود بیاید؟ یا اگر نهادی ساختاریافته در این رابطه وجود داشته باشد، چه نوع حافظه‌ای می‌تواند متفاوت و مستقل تکوین یابد؟ پاسخ به این سؤالات بسیار دشوار است. به زعم من حتی امکان این که بتوان تمایز دقیق و روشنی قائل شد نیز وجود ندارد. اگر به ارتباطات زنان با فمینیسم و ساختاری که ما به عنوان یکی از انجمن‌های مرتبط داشتیم نگاه بکنیم، موقعیت را در پازلی متشکل از داستان‌های بسیار متفاوتی می‌توانیم مشاهده نماییم. وقتی که موضوع اصلی

۷. سوزان سونتگ (۱۹۳۳-۲۰۰۴ نیویورک)، نویسنده و منتقد آمریکایی. نام اصلی او سوزان روزنیلات بود. او از شخصیت‌های مهم و از عمده‌ترین چهره‌های مخالف فعالیت‌های ضد بشری در ادبیات سده بیستم و همچنین از ۱۹۸۷ تا ۱۹۸۹ رئیس سازمان مرکزی قلم آمریکا (انجمن بین‌المللی شاعران، نمایشنامه‌نویسان، ویراستاران، مقاله‌نویسان، داستان‌نویسان) بود. بانی خیر

فمینیسم باشد، آن‌ها جزئی از کل محسوب می‌شوند.

به‌هرحال، از آغاز کار، یکی از نکات کلیدی، موضوع انتقال به‌هرحال، از آغاز کار، یکی از نکات کلیدی، موضوع انتقال تجربه بود. از نقطه‌ای که ما کار را آغاز نمودیم، آن دیگر شبیه پازل نبود، بلکه مانند حلقه‌های پیاز مقابل ما نمایان گردید، زیرا انسان‌هایی از دوران مختلف، با نگرانی‌های گوناگون و با پیوندی طبیعی در آنجا جمع شده بودند. به‌هرحال، تجربه در میان آنان به‌مثابه غشاهای میان حلقه‌های پیاز بود که عدم انتقال آن، موجب خشک شدن رطوبت غشاها و درنهایت جدایی آن‌ها از هم گردیده بود. از این رو، عدم انتقال تجربه و روند تاریخی، وقفه‌ای بود که در عملکرد سالانه انجمن تأثیر بسیار زیادی گذاشت، زیرا در آن سال اگر کسی می‌خواست کاری انجام بدهد، چون تجربه‌ای از گذشته وجود نداشت، باید از ابتدا شروع می‌کرد. اگر حتی روایات مصاحبه‌شوندگان ما متفاوت نیز باشد، سؤالات کلی به‌عنوان بخش‌هایی از روند کار، دستیابی به زندگینامه شخصی را ممکن می‌سازد، اما وقتی تجربیات به مرحله بیان جزییات برسد، زندگینامه تاریخی هر فردی متفاوت می‌شود. حال، باید آن را اشکال مختلفی از واقعیت نامید یا چیز دیگری، نمی‌دانم.

این: من با سونا در این زمینه موافقم که چگونگی ارزیابی روایات جمع‌آوری شده، تصویر را تغییر خواهد داد، اما برخلاف ایشان، اطلاعات به‌دست‌آمده را مانند قطعات پازل تفسیر می‌کنم. وقتی تک‌تک مصاحبه‌ها یک جا جمع شوند، گسستگی در انتقال تجربه را آشکار می‌نمایند، ولی در بعضی از مواقع، داستان‌ها به‌عنوان ویراست‌های متفاوتی از یکدیگر ظاهر می‌شوند که البته هرکدام حقیقتی واحد هستند. با جمع شدن روایات در یک جا، تصویری که ظاهر می‌شود، همه باهم مخلوط شده و از قطعاتی که در جای درست خود قرار نگرفته‌اند، تشکیل می‌شود؛ قسمتی به پایان رسیده، اما هنوز تصویری تار است. با این وجود، به نظر من، کم‌وبیش پازلی کامل است.

آکسو: پس از انجام مصاحبه‌ها، از روایات مصاحبه‌شوندگان چیز جدیدی به دست آوردید؟ به چه نتایجی رسیدید؟ مثلاً موضوع مهمی که قبلاً نمی‌دانستید را بدانید، یا موضوع تلخی که قبلاً به آن فکر نمی‌کردید، ولی الآن به آن بیندیشید و ... بعد دیگر این کار - همان‌گونه که شما ذکر کردید- این است که روایات مصاحبه‌شوندگان می‌تواند متشکل از روایت شما باشد، همان مشکل قدیمی! برای اجتناب از این قضیه چه کردید؟ چگونه تیم راهکارها را توسعه دادید؟

گامزه: قطعاً با شنیدن روایات دیگران نگاه شما نسبت به همه چیز تغییر می‌نماید و برخی از تغییرات را تجربه می‌کنید. به نظر من، مهم‌ترین اقدام این بود که در مورد سازماندهی روایات بیندیشیم، زیرا روایات حتی اگر از موقعیت‌های بسیار متفاوتی آغاز می‌شدند، همه از یک مسیر عبور می‌کردند. گویی کسانی کتاب آن را از قبل نوشته‌اند و موارد بر اساس عنوان‌های آن مورد بحث قرار می‌گیرد، یکی آن را در صفحات اول کتاب و یکی آن را در صفحات بعدی کتاب حس می‌نماید. اولین چیزی که از ذهنم گذشت این بود، درنهایت، هر فردی راهی به صفحات این کتاب باز می‌کند و پایان کتاب، امروز است؛ این کتاب در اینجا و در این زمان به پایان خواهد رسید ...

به‌زعم من، در جست‌وجوی هویت، راه را این‌گونه آغاز کردن، همان قدر که امتیاز دارد، زبان‌آور نیز هست. لذا، رویکرد من در سازماندهی روایات به‌عنوان دبیر همیشگی، به دلایل روشنی تغییر کرد، زیرا در آغاز، شنیدن روایاتی شبیه به روایت خودم (حس هویت) موجب می‌شد آنچه شنیده بودم را بلافاصله بپذیرم، ولی با گذشت زمان و نمایان شدن تفاوت‌ها، متوجه شدم باید با دقت بیش‌تری بیندیشم.

اوزگه: من نیز به‌طورکلی از طریق پرسش، آمارگی را سازماندهی کردم، چون پیش از آن هیچ تجربه‌ای نداشتیم. این مسئله موجب شد ببرسم که چرا زنان با وجود چنین تفاوت‌هایی، برای در کنار هم قرار گرفتن، برای با هم کار کردن و پرورده‌های همبستگی تا امروز در پلت‌فرمی سیاسی سازماندهی نشده‌اند؟ البته زمانی که شما این روند را بیاموزید، تمام جنبه‌های مثبت و منفی آن را خواهید دید. من تصور می‌کردم زنان آمارگی در کار با هم

همبستگی دارند نه در تئوری، ولی آن‌ها همواره در تئوری زندگی روزانه خود نیز با همان قوتی که در ریاست و رهبری، سلسله‌مراتب و فمینیسم پیش می‌رفتند، جلو می‌روند. اکنون متوجه می‌شوم، زمانی که موضوع، سازماندهی باشد، یک سیستم به این صورت می‌تواند عالی پیش برود و پایدار بماند.

اغلب، شنیدن روایات زنانی که فرآیندهای مشابهی را تجربه کرده بودند، نگرانی‌های مشابهی داشته‌اند و از نیازهای مشابهی جمع‌آوری شده بودند، به کسی مانند من که در گذشته تجربه‌ای نداشتیم، آرامش می‌داد. در باب نظریه آمارگی و فمینیست، به دلیل این که نمی‌دانستم زنان دیگر چه کارهایی انجام داده بودند، نمی‌توانستم کارهایی که خودم انجام داده بودم را - کافی یا ناکافی - برآورد نمایم. با مشاهده شباهت روایات همه ما به هم این فرصت را پیدا نمودم تا موضع خود را نیز ارزیابی کنم. اکنون

دیگر بدون تردید می‌توانم خودم را فمینیست، عضو آمارگی و سازمان‌یافته معرفی نمایم.

آکسو: بسیار خوب، پس از انجام همه مصاحبه‌ها، مباحثات، یادداشت‌ها و ... چکیده تاریخ آمارگی چه می‌گوید؟ آیا از روایات مصاحبه‌شوندگان می‌توانید مواضع و جهت‌گیری‌های آن‌ها را به روشنی تشخیص دهید؟ در وهله اول، آیا میان کسانی که سال‌ها اندیشیده‌اند با کسانی که تجربه کرده‌اند، هماهنگی وجود دارد، یا کارها از اهداف خود دور افتاده‌اند؟ نظر شما چیست؟

گامزه: پاسخ به این سؤال بسیار گسترده است، ولی چند چیز برجسته در ذهن من وجود دارد که اگر بخواهم آن‌ها را مطرح نمایم، ابتدا باید بگویم، به نظر می‌رسد، تاریخ آمارگی موجب پرورش جنبش عمومی فمینیست در ترکیه است، زیرا انجمن آمارگی قریب به یک دهه است که در جنبش تاریخی فمینیست به‌طور فزاینده‌ای به‌عنوان ساختاری اجتماعی در حوزه‌های مختلف به‌گفت‌وگو پرداخته، دیدگاه خود را توسعه داده، با تمام پویایی‌های فمینیسم در برابر سلطه ایستاده، با حوزه‌های خصوصی، دولت، جنگ، خشونت مقابله نموده، از چهره‌های جدید نظام مردسالار و عملکرد اجزای مختلف و روابط آن‌ها با یکدیگر پرده‌برداری کرده، کلی‌ترین مفاهیم یک دوره را دریافت نموده و به نگرش سیاسی آن دوره شکل داده است. اگر ما تلاش نکنیم و این کار را ادامه ندهیم، آمارگی می‌تواند به نابودی کشیده بشود. به‌زعم من، زنان آمارگی در جست‌وجوی تجارب غنی، راهی طولانی را در پیش گرفته‌اند، زیرا آمارگی مسیر تحولات خود را پیموده است. به‌ویژه دوره اخیر؛ دوره‌ای که آمارگی به کتاب‌فروشی تبدیل شد، ساختار بسیار متفاوتی پیدا کرد. هر ساختاری برای تغییر، نیازمند تحقیق است و گریزی از آن نیست. از این‌رو، آمارگی نیز اگر مانند گذشته به اقدامات خود ادامه دهد، دستاورد جدیدی نخواهد داشت و برای اینکه به سطح بسیار متفاوتی راه یابد، نیازمند تحقیق است. لذا به نظر من، تغییرات مذکور نباید نادیده گرفته شود و مکانیزم انتقال تجربیات گذشته را باید حفظ نمود. اکنون این بحث تقریباً در هر تشکیلاتی مطرح است، به‌ویژه هنگامی که موضوع،

تشکیلات زنان باشد، حمایت از تجربیات یکدیگر الزامی است. امیدوارم پروژه تاریخ شفاهی در موضوع انتقال تجربه در آمارگی، به کسانی که سختی کشیده‌اند یا با کاستی‌ها مقابله کرده‌اند، کمک نموده باشد ...

سین: دهه ۱۹۹۰ که جنبش فمینیست برای نهادینه شدن آغاز به کار کرد و همچنین دهه ۲۰۰۰ که سال‌های اولیه تأسیس آمارگی بود، سال‌های اثرگذاری است، زیرا در این دوره هر فردی روی یادداشت‌های روزانه خود، پروژه، چاپ و انتشار خیلی متمرکز بود. آمارگی در طی این سال‌ها، در فعالیت‌های خود به یادآوری هیجان جنبش نوین فمینیستی در سال‌های دهه ۱۹۸۰ پرداخته و به‌عنوان ساختاری پیشرو و به معنی واقعی کلمه نیز، در بدو تأسیس از مهم‌ترین ساختارهای جنبش فمینیستی بود، اما وقتی دوره تاریخی‌ای که آمارگی در حال ساختارمند شدن بود را مشاهده می‌کنم، فرآیندهای مشابهی از تاریخ جنبش فمینیستی در ترکیه را می‌بینم، اما با وجود تمام تشابهات، مرزها مشخص است. در سال‌های اولیه تأسیس آمارگی، زمانی که فمینیسم برای اولین بار در ترکیه ظهور کرد، آمارگی به دلیل ساختار، اقدامات هیجان‌انگیز و همچنین ضرورت مخفی‌کاری در رهبری، پس از آن‌که تبدیل به کتاب‌فروشی شد، ساختار نهادینه‌تری پیدا کرد. به‌عبارت‌دیگر، همان‌گونه که گامزه مطرح نمود، در سال‌هایی که کتاب‌فروشی دایر گردید، برای آمارگی سال‌های متفاوتی آغاز شد. همراه با این تغییر، در جنس ارتباط زنان با آمارگی نیز تغییر حاصل گردید؛ در نتیجه، سیاست تولید و نشر نیز متفاوت گشت. البته آمارگی علی‌رغم تمام انحرافات و تغییراتی که تجربه کرده، از هدف خود فاصله نگرفته، اما ساختاری است در جای دیگری. در سیاست‌های اساسی آمارگی هیچ تغییری وجود ندارد و مانند سال‌های اولیه تأسیس؛ ساختاری است که تناقضات اجتماعی جنسیت را یکی پس از دیگری در هم می‌شکند، تلاش می‌کند تا ابزار قدرت (عقل/ احساس، فرهنگ/ طبیعت،^۸ و غیره) را بفهمد و با تکیه بر آن، به آموزش سیاست فمینیستی بپردازد. سیاست آمارگی هنوز نیز ضد ملی، ضد سرمایه‌داری، ضد هم‌جنس‌گرایی و ضد جنگ است. آمارگی سهم بزرگی در تغییرات و مباحثه‌های جدید در

است، بیش از تن مرد با «حیات نوع بشر» پیوند دارد. ادعاهای آرتنر بدون چالش باقی نمانده است. نیکول کلود ماتیو می‌گوید زن و مرد محصول اجتماعی روابط اجتماعی هستند. او می‌گوید ما باید موقعیت زنان را در هر جامعه‌ای و در هر گفتمانی کشف کنیم. فمینیست‌های دیگر می‌گویند تفاوت‌های جنسی ساخته‌وپرداخته فرهنگ‌ها چنان متغیرند که بیولوژی از تبیین نقش‌های زنان ناتوان است. هام، مگی، گمبل، سارا. همان، صص ۲۹۹-۳۰۰.

^۸ بحث فرهنگ/ طبیعت، موضوعی مهم در نظریه فمینیستی است که از مقاله شری آرتنر، «یا نسبت زن با مرد همان نسبت طبیعت با فرهنگ است؟» و نیز از پاسخ‌های بعدی به این مقاله الهام گرفته شده است. آرتنر می‌گوید زنان عموماً فرع قلمداد می‌شوند و مردان اصل، به این دلیل به‌طور نمادین و عام، زن با طبیعت یکی انگاشته می‌شود، حال‌آنکه مردان را عموماً به فرهنگ و دستاوردهای آن ربط می‌دهند. آرتنر می‌گوید چون تن زن به طبیعت نزدیک‌تر

جنبش فمینیستی ترکیه و جهان دارد. هر فردی در ارتباط با آمارگی این امکان برایش فراهم می‌شود که در مورد خودش صحبت نماید. آمارگی به علت دارا بودن چنین ساختاری - که هم تمام افراد از آن می‌توانند تغذیه بشوند و هم هر فردی می‌تواند از خودش چیزهایی را به ارمغان بیاورد - تغییرش اجتناب‌ناپذیر است. به عبارت دیگر، هر فردی که به آمارگی می‌آید، به جای مطابقت با آن، به خاطر اضافه کردن تفاوت‌های شخصی خود به آن، آمارگی مانند او می‌شود. با تأسیس آمارگی، بسیاری از رویاهای زنان به واقعیت تبدیل شد، اما کارهایی که انجام نشدند یا تداومشان را از دست دادند، نیز وجود دارد ...

اوزگه: همراه با این کار، یک بار دیگر شاهد جایگاه بسیار متفاوت و مهمی که آمارگی در شکل‌گیری موج سوم فمینیسم در ترکیه داراست، هستیم. هدف تاریخ آمارگی در معنای کلی در دوره مذکور این است، برای اینکه جنبش فمینیستی زنان متفاوت‌تر از قبل باشد، به چه چیزهایی نیاز دارد؟ چرا در یک جا متمرکز شده است؟ چرا به جای اینکه کرد، ترک، ارمنی، چرکس (قوم بزرگ قفقازی)، مسیحی، مسلمان، علوی، یهودی، سریانی و ... در یک جا قرار بگیریم و مسئله اجتماعی جنسیت را فقط بر روی زن متمرکز کنیم و گفتمانی علیه مردسالاری درست کنیم، مشغول تدارک رشته و زبانی جدید هستیم؟

ما با مشاهده هماهنگی میان مردم خاص و عام که همواره با پویایی در حال تغییر و تحول هستند، متوجه شدیم که آمارگی مانند زمان تأسیس باقی‌نمانده، با چشم‌اندازها، افکار، انتقادات جدید، خود را تجدید نموده و تمام ارکانی که می‌توان آن‌ها را ضد نظامی‌گری و ضد نگرش ملی تلقی کرد، حفظ نموده است.

نگاه نسل جدید آمارگی به انجمن و جنبش فمینیست - که متفاوت‌تر از دهه‌های قبل است - بدان معنا نیست که آمارگی از اهدافش کاملاً فاصله گرفته است. با توجه به شرایط فیزیکی، البته چیزهایی در حال تغییر است؛ زنانی که در طی تأسیس انجمن حضور داشتند، سابقاً وقت خود را صرف کمپین‌ها و پروژه‌ها می‌نمودند، اما پس از افتتاح کتاب‌فروشی، مجبور شدند وقت خود را صرف امور آنجا نمایند. برای پروژه‌های قدیمی انرژی و تلاش زیادی صرف می‌شد، در نتیجه آثار تحسین‌شده‌تری ارائه می‌شدند، ولی در حال حاضر اگر انجمن مطلبی را ارائه می‌دهد، به این دلیل است که وقایع نیاز به پیوستن به انجمن دارند. در ضمن، کتاب‌فروشی اگر کوچک نیز باشد، عملکرد تجاری آن وقت‌گیر است و عملکرد آن نیز موجب پدید آمدن هویتی جدید در کنار هویت فعالان پیشین است.

در نتیجه، اعضای آن - در حالی که بسیاری از داوطلبان و فعالان کمپین، امروز مشغول مبارزه بسیار شدیدی هستند - مجبورند انرژی خود را صرف امور مختلف نمایند. وقتی به تاریخ آمارگی نگاه می‌کنم، ترکیه برای تاریخ فمینیسم جدید است، یک صدای متفاوت و بسیار کم‌رنگ.

سونایا: وقتی به آغاز تاریخ آمارگی نگاه می‌کنم، می‌بینم مصاحبه‌شوندگان از بیان خیلی از مسائل نگرانی نداشتند، در حالی که مصاحبه‌شوندگان امروزی خیلی می‌هراسند. تاریخ جنبش فمینیستی، به خصوص سومین موج فمینیسم، شکلی ساده برای خوانش ترکیه است و مفهوم خاصی دارد، زیرا در مورد صلح، جنگ، نظامی‌گری، عشق و جنبش زنان این‌گونه با صراحت صحبت نمودن، تحول بسیار مهمی محسوب می‌شود. با توجه بر ناهمگونی در ترکیه، آمارگی در تحقق شعار «بیباید با وجود تمام تفاوت‌ها در کنار هم باشیم» سهم بسیار بزرگی دارد. در کار تاریخ شفاهی نکته‌ها و موارد فراوانی وجود دارد، ولی به‌زعم من فقط این موارد مقدم هستند. در پایان، شاید بیان این جمله نیز مهم باشد: ویژگی انجمن آمارگی، به‌عنوان ابزاری قانع‌کننده برای مداخله در زندگی روزمره، آن را از نظر ساختار در حافظه‌های شخصی بسیار متفاوت می‌نماید و به‌طور متفاوتی در مورد آن قضاوت می‌شود.

منابع

۱. فرهنگنامه زنان ایران و جهان (۱۳۹۴). گروه مؤلفین؛ سر ویراستار محمدرضا سهرابی؛ دبیر علمی مهناز مقدسی. تهران: ارتباط نوین.
۲. لیپست، سیمور مارتین (۱۳۸۳). دائرةالمعارف دموکراسی. ترجمه به سرپرستی کامران فانی و نورالله مرادی؛ ویراستاران محبوبه مهاجر، فریبرز مجیدی تهران: کتابخانه تخصصی وزارت امور خارجه.
۳. هام، مگی، گمبل، سارا (۱۳۸۲). فرهنگ نظریه‌های فمینیستی. مترجمان فیروزه مهاجر، فرخ قره‌داغی و نوشین احمد خراسانی. تهران: توسعه.

4. <http://www.amargidergi.com>

معرفی نشریات

تخصصی لاتین

- سارا سلطانی
- دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)
- Sarasoltany72@gmail.com

ARC magazine

- The importance of being on time: The Books of Survey and Distribution project
- Vaughan Williams Memorial Library
- Hopes, dreams and difficulties: the archives of Imogen Holst
- Oral history project captures jazz reminiscences
- Serious Messages, Sensitively Delivered: The Catholic Archives Conference May 2017
- Laying the Foundations for a Strong RM Culture
- A welcome to the Preservation and Conservation special issue from Sarah Volter
- 'ArchI've Preserved and Conserved' Launched on 27 June 2017 at Palace of Westminster, London
- The importance of being on time: The Books of Survey and Distribution project

نشریه ARC، نشریه‌ای علمی تخصصی است. این نشریه وابسته به انجمن آرشیو و اسناد انگلستان و ایرلند (ARA) می‌باشد.

این نشریه یکی از نشریات تخصصی حوزه آرشیو است که شامل عناوین خبری، اخبار رویدادها، رویدادهای آموزشی، یافته‌های تحقیقاتی، مشاهدات شخصی، راهنمایی‌های حرفه‌ای و سیاست‌های دولت می‌شود.

از طریق ARC Magazine در جریان پیشرفت‌های ARA^۱ (Archives and Records Association Uk and Irland) و آنچه در سراسر حرفه آرشیو در حال روی دادن است، قرار خواهید گرفت.

نسخه‌های مجله ARC از طریق سایت <http://www.archives.org.uk> قابل دانلود هستند.

این نشریه آماده دریافت مطالب علمی و اخبار حوزه آرشیو از سراسر دنیا است. برای ارسال مطالب به این نشریه می‌توانید از طریق پست الکترونیکی arceditors@archives.org.uk اقدام کنید.

فهرست مطالب آخرین شماره این نشریه شامل:

- Laying the Foundations for a Strong RM Culture
- A welcome to the Preservation and Conservation special issue from Sarah Volter
- 'ArchI've Preserved and Conserved' Launched on 27 June 2017 at Palace of Westminster, London

^۱انجمن آرشیوها و اسناد در انگلیس و ایرلند

Minimally Processed Digital Archives

- Sex in the Archives: The Politics of Processing and Preserving Pornography in the Digital Age
- Latinos in Libraries, Museums, and Archives: Cultural Competence in Action! An Asset-Based Approach
- Pedagogies of the Image: Photo-archives, Cultural Histories, and Postfoundational Inquiry
- Office of the Secretary: Evaluation of Email Records Management and Cybersecurity Requirements, ESP-16-03
- Teaching with Primary Sources
- Building Trust in Information: Perspectives on the Frontiers of Provenance
- Preserving Family Recipes: How to Save and Celebrate Your Food Traditions
- Digital Preservation Essentials
- City of Remembering: A History of Genealogy in New Orleans
- Rogue Archives: Digital Cultural Memory and Media Fandom
- Module 8: Becoming a Trusted Digital Repository
- Privacy and the Past: Research, Law, Archives, Ethics

سال چهارم زمستان ۹۶ و بهار ۹۷

۱۳

فصلنامه علمی - دانشجویی مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء (س)

THE AMERICAN ARCHIVIST

این نشریه هم‌زمان با آرشیو آمریکا در سال ۱۹۳۸ ایجاد و منتشر شد. نشریه حاضر از نشریات برجسته و سرآمد در زمینه آرشیو است. این نشریه توسط انجمن آرشیوهای آمریکا منتشر می‌شود و به هر دو صورت چاپی و دیجیتال از آدرس <http://americanarchivist.org> در دسترس است. این مجله شامل مقالات پژوهشی، مطالعات موردی، دیدگاه‌ها و چشم‌اندازهای بین‌المللی و همچنین بررسی ادبیات حرفه‌ای، فن‌آوری‌های حوزه آرشیو را شامل می‌شود. این مجله به دنبال انعکاس موارد زیر است:

- تحولات نظری و عملی در حرفه آرشیو، به‌ویژه در آمریکای شمالی؛
- روابط بین آرشیوها و سازندگان و کاربران آرشیو؛
- و
- پیشرفت‌های فرهنگی، اجتماعی، قانونی که بر ایجاد و حفاظت و نگهداری از اطلاعات ثبت‌شده تأثیر می‌گذارد.

فهرست مطالب آخرین شماره این نشریه شامل:

- Surveying Archivists and Their Work toward Advocacy and Management, or “Enterprise Archiving”
- Harold T. Pinkett and the Lonely Crusade of African American Archivists in the Twentieth Century
- The Archive of Place and Land Art as Archive: A Case Study of Spiral Jetty
- Exhibits as Scholarship: Strategies for Acceptance, Documentation, and Evaluation in Academic Libraries
- Sweeping out the Capitol: The State Archives and the Politics of Administration in Georgia, 1921–1923
- #MPLP Part 1: Comparing Domain Expert and Novice Social Tags in a

فردها نشست آرشیه‌های

گزارشی از سومین کنگره متخصصان علم اطلاعات

- فرزانه بهارلو
- کارشناس ارشد مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهرا(س)
- farzanehbaharluo@gmail.com

در پایان نیز آقای عزیزی از عدم توانایی متولی‌گری اسناد در سازمان‌ها به دلیل فقدان ساختار مناسب صحبت کردند و با این

بیت از سعدی اتمام جلسه را اعلام نمودند.

حکایت بهمان باقیست...

برلمان آمد این دقمر

سومین کنگره متخصصان علم اطلاعات ایران با محوریت میراث دیجیتال، میراث مکتوب در روزهای ۱۴ و ۱۵ آبان ماه سال جاری برگزار شد. نشست آرشیو در روز دوم کنگره، در سالن ۲۰۰ نفره با حضور جمع کثیری از دانشجویان، متخصصان و اساتید رشته مطالعات آرشیوی برگزار شد.

آقای دکتر عزیزی به عنوان دبیر نشست و آقای دکتر خسروی، آقای دکتر یوسفی فر، آقای دکتر رضایی شریف‌آبادی، آقای دکتر حسن‌آبادی و آقای مهندس انبارلوئی و آقای فراستی در نشست حضور داشتند. ابتدا آقای دکتر خسروی درباره ضرورت حفظ میراث دیجیتال صحبت کردند. سپس آقای دکتر رضایی ضمن تأکید بر اهمیت حفظ اصالت اسناد، تصویری جامع از آرشیوهای فردا و ملزومات آن را ارائه دادند. پس از آن، آقای دکتر یوسفی فر، درباره وضعیت موجود در آرشیو ملی ایران و چالش تاریخی‌گری موجود در سازمان‌ها صحبت کردند.

آقای مهندس انبارلوئی نیز درباره ایجاد رشته آرشیو دیداری شنیداری در راستای تبدیل مغزافزار به نرم‌افزار صحبت کردند. آقای دکتر حسن‌آبادی نیز بر تاریخ محلی و لزوم تشکیل آرشیو شهری تأکید کردند و تاریخ شفاهی خانوادگی را از اهم تاریخ شفاهی برشمردند. سپس آقای فراستی خبر از طراحی سامانه‌ی آرشیوی برای دیجیتال‌سازی روزنامه وقایع‌الافتاقیه دادند. این امر تحول عظیمی در رشته مطالعات آرشیوی ایجاد می‌کند.

سپس به پرسش و پاسخ پرداخته شد که از اهم پرسش‌ها می‌توان به چرایی عدم کارورزی دانشجویان مطالعات آرشیوی در آرشیو صداوسیما اشاره کرد که در پاسخ مهندس انبارلوئی از طرح ایجاد کارگاه آرشیو دیداری شنیداری در دانشگاه‌ها سخن گفتند.

از پرسش‌های دیگر می‌توان به شغل آرشیویست در آرشیو ملی ایران اشاره کرد که در پاسخ دکتر یوسفی فر تلاش‌های انجام‌شده در این راستا را بیان داشتند و به فقدان تعریف شغلی برای آرشیویست در سازمان برنامه‌وبودجه اشاره کردند همچنین اظهار داشتند که تلاش‌های خوب و تأثیرگذاری در این راستا انجام شده است و جای امیدواری است که پس از تدوین آیین‌نامه جدید سازمان و ارائه به سازمان برنامه‌وبودجه، تعریف شغلی آرشیویست معین خواهد شد.

سال چهارم زمستان ۹۶ و بهار ۹۷

۱۴

فصلنامه علمی - دانشجویی مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهرا(س)

گردشگری فرهنگی

امری لذت بخش در گرجستان

• سارا سلطانی

• دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهرا(س)

• sarasoltany72@gmail.com

سال چهارم زمستان ۹۶ و بهار ۹۷

به عنوان یک مقصد گردشگری نشان دهد. در ۱۲ سؤال ساده بازدیدکنندگان به ما درباره بازدیدشان از آرشیوهای گرجستان پاسخ دادند. سؤالها به شرح زیر بوده:

۱. کد پستی خانه شما در زمانی که از آرشیو گرجستان بازدید کردید چه بوده است؟
۲. چه ماهی از آرشیو گرجستان بازدید کردید؟
۳. به غیر از خودتان، چند نفر همراه شما به گرجستان سفر کردند؟
۴. در زمان بازدید از آرشیو گرجستان، در چه محلی اقامت کردید؟
۵. اگر شما در یک هتل / هتل اقامت داشتید، چطور در مورد آن اطلاع به دست آوردید و هتل / هتل خاصی را انتخاب کردید؟
۶. بهترین توصیفی که می توانید از دلیل خود برای سفر

«من ساعتها و ساعتها در آرشیو مشغول بازدید بودم و کاملاً از محیط بیرون جدا شده بودم. خوشامدگویی به من به بهترین وجه بود.» این جمله توسط یک بازدیدکننده درباره سفرش به آرشیوهای گرجستان در مورو در جنوب آتلانتا نوشته شده است. او در این نوشته به شرح کارهایی که در این سفر انجام داده و تجربه هایی که کسب کرده پرداخته است.

او توصیف می کند که این سفر، سفر بسیار ارزشمندی بوده است. تجربه ای که نمی توان آن را به شکل دیگری به دست آورد. هزینه های جانبی مانند هزینه های حمل و نقل و مسافت خیلی از افراد را ترغیب نموده تا از راه های دیگری از آرشیوها استفاده کنند؛ اما باین وجود آرشیوها قلب گردشگری و توریسم فرهنگی محسوب می شوند.

در سال ۲۰۰۳ و مجدداً در سال ۲۰۰۵ آرشیو گرجستان از یک روش بررسی ساده استفاده کرد تا اهمیت و ارزش آرشیوها را

به گرجستان داشته باشید چیست؟ (آرشیوها و فعالیت‌های آن‌ها)

۷. چگونه درباره آرشیو گرجستان اطلاعات به دست آوردید؟ (لطفاً نام وبسایت، فرد یا سازمان را بنویسید).

۸. هدف شما از بازدید آرشیو گرجستان چه بوده است؟

۹. چند روز و چند شب در گرجستان اقامت داشتید؟

۱۰. در زمان سفر به گرجستان از سایر مؤسسات و مجموعه‌های فرهنگی هم بازدید کردید؟

۱۱. لطفاً از این فضا برای اظهار نظر درباره مطالبی استفاده نمایید که تمایل دارید ما درباره آن اطلاع داشته باشیم (مانند نحوه ارائه خدمات، تجربیات و...).

۱۲. اختیاری: لطفاً کل هزینه‌های خود، در طول اقامت در گرجستان را تخمین بزنید. (این اطلاعات به ما در تعیین تأثیر اقتصادی بازدیدکنندگان خارج از کشور کمک می‌کند).

شواهدی که از این بررسی‌ها به دست آمده به گونه‌ای قابل ملاحظه است که می‌تواند نظر مسئولان گردشگری را به خود جلب کند. این نظرسنجی حداقل سه نتیجه قابل ملاحظه را به دست داد:

پوشش خبری

تنها یک خبرنگار اطلاعات مطبوعاتی در مورد این نظرسنجی را دریافت کرد، اما مقاله او در روزنامه‌ها در سطح کشور منتشر شد. خبرنگار در مورد مزایای منحصر به فرد تحقیقات شخصی صحبت کرد و تأکید کرد که زمانی که گردشگران از آرشیو بازدید می‌کنند، دلارهای خارج از کشور به دولت تعلق می‌گیرد.

جلب توجه دولت و صنعت گردشگری به آرشیوها به عنوان یک مقصد گردشگری

این نظرسنجی ساده به جلب توجه دولت و آژانس گردشگری و مقامات گردشگری به آرشیوها به عنوان یک مقصد فرهنگی کمک کرد. آن‌ها گفتند که هرگز به آرشیوها به عنوان مقصد توریستی فکر نکرده‌اند. آمار و ارقام نشان می‌دهد که

بازدیدهای بازدیدکنندگان خارجی از آرشیو کشور گرجستان به تنهایی هر ساله یک میلیون دلار را برای اقتصاد گرجستان به همراه دارد و این برای نشان دادن اهمیت کمک آرشیوها به مؤسسات و آژانس‌های گردشگری برای جذب توریسم کافی است.

جلب توجهات داخلی

آژانس‌های گردشگری محلی با دیدن نتایج این نظرسنجی تشویق شدند تا تلاش بیشتری برای جذب بازدیدکنندگان نمایند و شروع به قرار دادن آرشیو به عنوان یک مقصد توریستی در برنامه سفرهای خود نمودند.

این نظرسنجی در زمان بسیار کوتاه و با سؤالات ساده برای پاسخ‌دهی کاربران طراحی شده است.

آرشیوها می‌توانند بخشی مهم از تجارب گردشگری را تشکیل دهند.

یکی از گردشگران نوشته بود:

«در یکی از آرشیوهای محلی دست خط پدر بزرگش مربوط به صدسال پیش را دیده است.» این تجربه و حسی است که نمی‌توان به صورت آنلاین به دست آورد.

منابع

CARMISHAEAL, D. (2009). Heritage Tourism Is a Peach in Georgia. *Archival-Outlook*.

معرفی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

وظایف سازمان اسناد و مدارک

- ۱- ارتباط با سازمان‌ها و مؤسسات دولتی و ارائه مشاوره در زمینه اسناد
 - ۲- اجرای مقررات اسنادی و تعیین عمر مفید آن‌ها
 - ۳- شناسایی اسناد راکد و ارزشیابی و تعیین تکلیف آن‌ها در دو بخش اوراق امحائی و انتقال اسناد با ارزش نگهداری دائمی به آرشیو ملی
 - ۴- تدوین و اصلاح آئین‌نامه‌ها و مقررات اسنادی و ابلاغ آن‌ها به مؤسسات دولتی
 - ۵- بررسی و اعلام نظر کارشناسی در مورد صدور مجوز برای ردیف‌های مختلف اسناد توسط شورای اسناد ملی
 - ۶- پیگیری و اجرای مصوبات شورای اسناد ملی
 - ۷- انتقال و نگهداری اسناد راکد دستگاه‌ها در بخش پیش آرشیوی سازمان
 - ۸- بررسی و شناسایی اسناد راکد و ذخیره‌سازی اطلاعات آن‌ها
 - ۹- پاسخ‌گویی به صاحبان اسناد حقیقی و حقوقی
 - ۱۰- ارائه الگوهای استاندارد تولید، ثبت و نگهداری اسناد
 - ۱۱- شناسایی اسناد با ارزش نگهداری دائم در خارج از تشکیلات دولتی و برنامه‌ریزی برای انتقال آن‌ها به آرشیو ملی به صورت اهدائی، خرید و امانت
- شیوه‌های جمع‌آوری اسناد
- اولین ورودی شناسایی، ارزشیابی و انتقال اسناد دستگاه‌های مختلف دولتی
 - دومین ورودی اسناد به سازمان، اشخاص، خانواده‌ها و به‌طورکلی بخش خصوصی و نهادهایی است که در داخل و یا خارج از کشور به‌نوعی اسناد ملی ایران را، در اختیار دارند؛ اما در دایره تشکیلات دولتی قرار نمی‌گیرند.
- راه‌های جمع‌آوری
- ۱- تشویق و ترغیب دارندگان اسناد به اهدای مجموعه‌های

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران مؤسسه‌ای آموزشی، پژوهشی، علمی و خدماتی است که اساسنامه آن به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است و ریاست عالی آن با رئیس‌جمهور است.

در سال ۱۳۰۹ شمسی اسناد سال‌های قبل از ۱۳۸۸ از ادارات جمع‌آوری و به اتافی در کاخ گلستان منتقل شد تا به وضع بهتری نگهداری شود. جمع‌آوری این اسناد، هسته ایجاد آرشیو ملی ایران به شمار می‌آید (بقایی، ۱۳۸۱). تا اینکه در اردیبهشت ۱۳۴۹ مجلس شورای ملی قانون تأسیس سازمان اسناد ملی ایران به تصویب نهایی رسید و برای اجرا به دولت ابلاغ شد.

در سال ۱۳۸۱ نیز با مصوبه شورای عالی اداری، سازمان اسناد ملی ایران با کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ادغام و «سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران» ایجاد شد.

بخش اعظم اسناد سازمان را اسناد دولتی و اداری تشکیل می‌دهد. (کلیه اسناد و سوابقی که ۴۰ سال از عمرشان گذشته، در این مرکز نگهداری می‌شوند)، اسناد خانوادگی (اسناد خاندان‌ها، شخصیت‌های علمی، فرهنگی، هنری و اسناد شخصی که مردم اهدا کرده‌اند نیز در این مجموعه نگهداری می‌شوند).

در ادامه به معرفی اهداف، وظایف، شیوه‌های مختلف جمع‌آوری اسناد، شیوه دسترسی به اسناد و مدارک و سایر موارد خواهیم پرداخت.

اهداف معاونت اسناد ملی

- مدیریت کلان اسناد ملی از مرحله تولید تا بایگانی؛
- شناسایی، جمع‌آوری و حفظ اسناد ملی؛
- فراهم آوردن شرایط و امکانات مناسب برای دسترسی عموم به اسناد ملی؛
- امحای اوراق زائد

تشویق و ترغیب دارندگان اسناد به اهدای مجموعه‌های خود به آرشیو ملی

۳- آماده‌سازی و تجهیز مخازن نگهداری اسناد متعلق به افراد و خانواده‌ها به صورت امانی است.

۴- شناسایی و جمع‌آوری اسناد ملی در قبال پرداخت هزینه است. (خرید اسناد)

شیوه دسترسی به اسناد و مدارک

مشاهده تصویر اسناد از دو روش مراجعه به نسخه‌های رقمی (دیجیتالی) و نسخه‌های ریزفیلم امکان‌پذیر است.

• رؤیت اصل سند در شرایط ویژه و با صدور مجوز ممکن است.

• استفاده از اسناد بر اساس قانون تأسیس سازمان، امکان‌پذیر است.

• اسناد دیداری-شنیداری تهیه‌شده در آرشیو شفاهی و استفاده از آن‌ها در بخشی از تالار پژوهش و بر اساس «آیین‌نامه اجرایی دسترسی به منابع تاریخ شفاهی» صورت می‌پذیرد.

مجموعه‌های اسنادی

این مجموعه سعی دارد روایت اسناد ملی را بر اساس تاریخ تنظیم در اختیار مخاطبان قرار دهد تا اسناد یک روز مشخص در سال‌های مختلف روزشمار تاریخ نمایش داده شود.

مجموعه سندهای مربوط به یک مناسبت تاریخی همراه با ارائه توضیح کوتاهی درباره رخداد، در نمایشگاه مجازی

اسناد گردآوری‌شده است.

نشریه الکترونیکی کاغذ اخبار در همراه به معرفی سند، کتاب و خاطره، عکس و روایت تاریخی می‌پردازد. ضمن آنکه اطلاع‌رسانی درباره اخبار آرشیو ملی ایران و سایر آرشیوهای ایران و جهان در همراه توسط این نشریه صورت می‌گیرد.

«یک سند یک کتاب یک خاطره» آرشیو مجموعه‌ای است که در سال ۱۳۸۸ به صورت هفتگی منتشر می‌شد و در هر هفته به معرفی یکی از اسناد، کتاب‌ها و خاطره‌ها می‌پرداخت.

پژوهشکده اسناد

با توجه به نقش و اهمیت آرشیو در نگهداری اسناد و مدارک و ضرورت شناسایی، ارزشیابی، تنظیم، توصیف، حفاظت، مرمت، بازسازی و آماده‌سازی اسناد و به‌منظور اعتلای دانش آرشیوی و انسجام‌بخشی به پژوهش‌های تاریخی به‌ویژه پژوهش‌های تاریخ معاصر ایران، پژوهشکده اسناد سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران در سال ۱۳۷۲ با ۳ گروه پژوهشی مطالعات آرشیوی، حفاظت و نگهداری اسناد و گروه پژوهشی تاریخ معاصر ایران بنیان نهاده شد.

با گسترش فعالیت‌های سازمان، به‌منظور دانش‌افزایی در حوزه آرشیو و دسترسی افراد به اسناد، به تدریج انتشار آثاری در زمینه آرشیو، فهرست‌های اسناد و گزیده اسناد در دستور کار سازمان قرار گرفت.

پس‌از آن مسئولان سازمان با عنایت به نقش آرشیو ملی به‌عنوان حافظه ملی کشور و نیز با در نظر گرفتن رسالت فرهنگی و پژوهشی سازمان اسناد ملی ایران علاوه بر وظایف اجرائی‌اش به فکر تأسیس واحدی پژوهشی افتادند و طرح تأسیس پژوهشکده‌ای مطالعاتی و تحقیقاتی در زمینه آرشیو و اسناد را با نام پژوهشکده اسناد، به اجرا درآوردند. این طرح پس از تصویب در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی وقت، در شورای گسترش آموزش عالی مطرح شد. این شورا در جلسه ۷۲/۲/۴ خود با ایجاد پژوهشکده مزبور موافقت اصولی کرد و اساسنامه آن را در ۱۱ ماده و شش تبصره تصویب نمود. شورای گسترش آموزش عالی نزدیک به ده سال بعد با ایجاد پژوهشکده اسناد وابسته به سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران موافقت قطعی به عمل آورد.

منابع

• بقایی، محمد (۱۳۸۱). «نگاهی به آرشیو و عملکرد آن در ایران» کتاب ماه کلیات، شماره ۲۸:۵۸ - ۳۵؛

• <http://www.nlai.ir>

آرشیو ملی و نشریات تخصصی

• مریم اشرفی

• دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهرا(س)

• mashrafi.ir@gmail.com

سایت www.ganjineh.nlai.ir اطلاعات بیشتری به دست آورده و از مطالب مفید این فصلنامه علمی، پژوهشی نیز بهره کافی را ببرند.

سال چهارم زمستان ۹۶ و بهار ۹۷

عنوان: نشریه علمی، تخصصی دو فصلنامه تاریخ شفاهی نشریه‌ای تخصصی برای پرداختن اختصاصی به موضوع تاریخ شفاهی بعد از ۲۲ سال از تأسیس اداره آرشیو شفاهی سازمان اسناد ملی ایران (سابق) در سال ۱۳۹۴ انتشار یافت و تاکنون چهار شماره از این فصلنامه علمی، تخصصی منتشر شده است. دو فصلنامه تاریخ شفاهی به صورت دو فصلنامه در بهار و تابستان، پاییز و زمستان منتشر می‌شود.

اهداف: کمک به ارتقاء و تعمیق سطح دانش در زمینه تاریخ شفاهی و همچنین هم‌افزایی بین علاقه‌مندان حوزه تاریخ شفاهی است.

محورهای موضوعی دو فصلنامه تاریخ شفاهی:

- مطالعات تاریخی - آرشیوی؛
- مطالعات اسنادی؛
- سندپژوهی و سندشناسی؛
- تحقیقات و مطالعات مرتبط با آرشیو؛
- نظام‌های ارزشیابی اسناد؛
- جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و تاریخی اسناد
- گرایش‌های جدید در مطالعات آرشیوی؛
- مطالعات مرتبط به حفاظت و نگهداری؛
- مدیریت تحقیق و توسعه آرشیوی؛
- نوآوری‌ها در آرشیو مبتنی بر فناوری؛
- گزارش همایش‌ها و نشست‌های تخصصی؛

اولین شماره گنجینه اسناد در بهار ۱۳۷۰ منتشر شد و چاپ آن تا به امروز ادامه دارد. گنجینه اسناد به صورت فصلنامه منتشر می‌شود. این فصلنامه ابتدا در سال ۱۳۸۷ به درجه علمی-ترویجی و در ادامه در بهار ۱۳۸۹ (شماره ۷۷) درجه علمی-پژوهشی را از کمیسیون بررسی نشریات علمی وزارت علوم دریافت کرد. یگانه مجله‌ای که در کشور به مطالعات آرشیوی می‌پردازد، گنجینه اسناد است و با توجه به تازگی و کمی تولیدات علمی در این زمینه، از پژوهش‌های آرشیوی استقبال می‌نماید. ضریب تأثیر گنجینه اسناد طبق اعلام پایگاه ISC ۱۳۷/۰ است.

اهداف: سوابق اداری زیادی در وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی کشور از گذشته تا به امروز تولید شده و می‌شود. سوابقی که پس از بررسی و ارزشیابی، ارزش نگهداری دائمی دارند اسناد تاریخی هستند که محل رجوع پژوهشگران و مورخان قرار می‌گیرند. گنجینه اسناد به‌عنوان تنها نشریه آرشیوی کشور به دنبال آن است تا پژوهش‌های تاریخی در کشور مستند به اسناد تاریخی صورت گیرد و لذا در بخش مقالات تاریخی خود تنها مقالاتی را می‌پذیرد که این شرط را داشته باشند. همچنین با چاپ مقالات آرشیوی در مجله به دنبال ورود دانش آرشیو به مباحث فراهم‌آوری، تنظیم، حفاظت و اطلاع‌رسانی اسناد و مدارک آرشیوی است. اسناد الکترونیک و چگونگی طی شدن فرآیندهای چهارگانه پیش‌گفته نیز از ضروریات امروز آرشیوها و مورد توجه گنجینه اسناد است.

محورهای موضوعی فصلنامه گنجینه اسناد:

- بررسی موضوعات و اتفاقات تاریخی مبتنی بر اسناد،
- پرداختن به فرآهم‌آوری و ارزشیابی اسناد و مدارک آرشیوی
- نحوه تنظیم و توصیف مدارک آرشیوی
- حفاظت و نگهداری از اسناد
- فناوری اطلاعات در آرشیو
- و سایر موارد مرتبط با مطالعات آرشیوی

اساتید، دانشجویان و متخصصان رشته‌های تاریخ، مطالعات آرشیو و صاحبان حرفه‌های مرتبط که علاقه‌مند به ارسال مقاله به این فصلنامه علمی، پژوهشی می‌باشند می‌توانند از طریق این

- بررسی کارنامه مطالعات سندشناسی و آرشیو در ایران و جهان؛
- ترجمه مقالات برتر در موضوعات فصلنامه

عنوان: فصلنامه علمی و پژوهشی مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات

فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات نشریه‌ای علمی پژوهشی است که نخستین شماره آن با نام *فصلنامه کتاب* در سال ۱۳۶۹ به همت کتابخانه ملی ایران منتشر شد. از سال ۱۳۸۰ دارای رتبه علمی - ترویجی گردید و با ارتقای سطح مجله، یکی از پایندهای مهم در جامعه کتابداری ایران شناخته شد. بر اساس نامه شماره ۱۷۹۸۳۶ مورخ ۹۰/۹/۱۲ از شماره ۸۲ (تابستان ۸۹)، *فصلنامه کتاب* با عنوان *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات* و با اعتبار علمی پژوهشی منتشر می‌شود. فصلنامه ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات طبق اعلام پایگاه ISC دارای ضریب تأثیر ۰/۲۷۸+ طبق می‌باشد. هدف: اصلی این نشریه فراهم آوردن شرایط تبادل اندیشه در زمینه زیرساخت‌های مرتبط با فعالیت‌های اطلاعاتی با توجه به جنبه‌های مفهومی، ابزاری و کارکردی است.

محورهای موضوعی فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات:

- سازماندهی، مدیریت و اشاعه اطلاعات؛
- پردازش، مستندسازی و فنون کسب اطلاعات و دانش و چگونگی مدیریت آن‌ها؛
- اطلاع‌شناسی، اطلاع‌یابی و روش‌ها و رویکردهای نوین به علم اطلاعات؛
- سایر زمینه‌های مرتبط در عرصه علم اطلاعات و دانش‌شناسی

اساتید، دانشجویان و متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی و سایر حرفه‌های مرتبط مخاطبان اصلی این مجله علمی و پژوهشی هستند و برای ارسال مقالات و آگاهی از مطالب این فصلنامه می‌توانند به سایت www.nastinfo.nlai.ir مراجعه نمایند.

عنوان: فصلنامه علمی، تخصصی آرشیو ملی
بعد از اخذ درجه علمی - پژوهشی گنجینه اسناد امکان استفاده

بعد از اخذ درجه علمی - پژوهشی گنجینه اسناد امکان استفاده از مقالات توصیفی که توسط کارکنان سازمان نوشته می‌شد، از میان رفت و سازمان نیز نیاز به مجله جدیدی که خارج از ضوابط سختگیرانه وزارت علوم منتشر شود را احساس کرد. پس از طی جلسات متعدد شورای پژوهش بر ضرورت شکل و ساختار مستقل فصلنامه‌ای جدید تأکید شد و اولین شماره فصلنامه آرشیو ملی در بهار ۱۳۹۴ در باب آرشیو، حفاظت و نگهداری و اسناد کشور منتشر شد.

اهداف: اهداف اصلی فصلنامه آرشیو ملی انتشار دانش علمی و تخصصی در زمینه مدیریت و مطالعات آرشیوی و همچنین کمک به ارتقاء و تعمیق سطح دانش در زمینه‌های مورد توجه فصلنامه است.

محورهای موضوعی فصلنامه آرشیو ملی:

- مطالعات تاریخی - آرشیوی؛
- مطالعات اسنادی؛
- سندپژوهی و سندشناسی؛
- تحقیقات و مطالعات مرتبط با آرشیو؛
- نظام‌های ارزشیابی اسناد؛
- جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و تاریخی اسناد و آرشیو؛
- گرایش‌های جدید در مطالعات آرشیوی
- مطالعات مرتبط به حفاظت و نگهداری؛
- نوآوری‌ها در آرشیو مبتنی بر فناوری؛
- مطالعات آرشیوی مبنی بر توسعه فناوری؛
- معرفی نشریات آرشیوی و اسنادی؛
- نقد و معرفی کتب آرشیوی و اسنادی؛
- گزارش همایش‌ها و نشست‌های تخصصی؛
- بررسی کارنامه مطالعات سندشناسی و آرشیو در ایران و جهان؛
- ترجمه مقالات برتر در موضوعات فصلنامه

منابع

- www.nlai.ir
- www.nastinfo.nlai.ir
- www.ganjineh.nlai.ir

سال چهارم زمستان ۹۶ و بهار ۹۷

فصلنامه علمی - دانشجویی مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء (س)

گزارش بازدید از مرکز اسناد ملی

بازدیدکنندگان: دانشجویان کارشناسی ارشد مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)،

ورودی ۹۵ تاریخ: شنبه ۳۰ اردیبهشت ۹۶

- مدیحا فراهانی
- دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)، ورودی ۹۵
- madiha.farahani@gmail.com

آن روز صبح، طبق قرار قبلی در حیاط دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی جمع شدیم و با دو ماشین ون به سمت ساختمان آرشیو ملی واقع در بلوار میرداماد، نرسیده به میدان مادر، انتهای خیابان شهید بهزاد حصارى (رازان جنوبی) رهسپار شدیم. پس از ورود به ساختمان آرشیو ملی، چند دقیقه‌ای مشغول مطالعه و تماشای اسنادی شدیم که در ویتترین‌هایی در قسمت لابی به نمایش گذاشته شده بودند. پس از آن خانم مرادعلیان به‌عنوان راهنما با ما همراه شدند و برایمان توضیح دادند که اسناد بایگانی جاری ادارات پس از مدتی به بایگانی راکد و پس از اینکه ۴۰ سال از عمرشان گذشت، طبق قانون واسپاری به آرشیو ملی منتقل می‌شوند. تعداد کثیری از مراجعین آرشیو ملی را تاریخ‌دانان تشکیل می‌دهند. مراجعین ابتدا به تالار پژوهش مراجعه می‌کنند که در مورد آن بعداً توضیح خواهم داد. در ضمن به مناسبت‌های گوناگون، آرشیو

۲۱ ملی نمایشگاه‌های مجازی و حقیقی مختلفی از اسناد مخزن برگزار می‌کند. سپس با آسانسورها به طبقه پنجم رفتیم که آزمایشگاه بیولوژی در آن طبقه مستقر بود. این بخش یک آزمایشگاه تمام‌عیار بود که در دل آرشیو ملی جا خوش کرده و دستگاه‌ها و تجهیزات متنوعی در آن وجود داشت. خانم قدرتی رئیس گروه آزمایشگاه، به ما گفتند که تمام کارشناسان این آزمایشگاه از فارغ‌التحصیلان رشته‌های بیولوژی و میکروبیولوژی هستند. وظیفه کارشناسان این بخش تشخیص آسیب مواد آرشیوی و مرمت آن‌ها است. هر سه ماه یکبار قفسه‌های مخزن از لحاظ وجود و رشد و نمو قارچ‌ها، باکتری‌ها و حشرات بررسی می‌شوند که به این عملیات پایش می‌گویند. یک دستگاه برای نمونه‌گیری از هوای مخزن وجود داشت که نشان می‌داد آیا هوای مخزن برای اسناد سالم است یا نه. در ضمن دستگاه‌های دیگری نیز برای سنجش دما، رطوبت، نور و نیز

میدان مغناطیسی (در مورد مواد دیداری- شنیداری) موجود در مخزن وجود داشت. برای تشخیص آسیب‌ها یا نوع باکتری‌ها و قارچ‌ها، یک تراشه بسیار کوچک از سند را در محیط کشت (پلیت) قرار می‌دهند که به این کار کشت بیولوژیک می‌گویند. مرحله ضدعفونی نیز در همین آزمایشگاه انجام می‌شود. برای ضدعفونی کردن اسناد نیز آن‌ها را در محیط خلأ قرار می‌دهند و با تزریق گاز عملیات ضدعفونی انجام می‌پذیرد.

سپس به آزمایشگاه شیمی رفتیم. وقتی که اسناد از هرگونه آلودگی قارچی و باکتریایی پاک شوند، به آزمایشگاه شیمی تحویل داده می‌شوند. در این بخش محلول‌های خطرناکی وجود دارد و مورد استفاده قرار می‌گیرد که به مرور باعث ضعیف شدن چشم می‌شود. به دلیل وجود همین محلول‌ها نیز همه کارشناسان این بخش از دستکش، ماسک و حمام آزمایشگاهی (یک محفظه بسته نسبتاً کوچک) استفاده می‌کنند. در این بخش دانش‌آموختگان رشته شیمی فعالیت می‌کردند. اولین مرحله، جداسازی چسب‌ها از روی اسناد است. سپس لکه- برداری و در مرحله آخر اسناد اسیدزدایی می‌شوند. محلول‌های قلیایی به کاررفته، سند را ترمیم نمی‌کنند، بلکه از اسیدی شدن بیشتر اسناد که باعث شکنندگی و زرد شدن آن‌ها می‌شود، جلوگیری می‌کنند. وظیفه دیگر این بخش انجام آزمایش روی پاکت‌ها، کارتن‌ها، پوشه‌ها و سایر اقلامی است که قرار است برای بایگانی و آرشیو کردن اسناد در مخازن مورد استفاده قرار بگیرند. در واقع قبل از خرید تجهیزات بایگانی، چند نمونه از آن‌ها به آزمایشگاه شیمی سپرده می‌شود تا کیفیت و مرغوبیت آن‌ها به بوته آزمایش گذاشته شود. این اقلام می‌بایست از مواد مرغوب و غیر اسیدی تهیه شده یا اصطلاحاً Acid free باشد؛ چراکه یک پوشه یا کارتن نامرغوب و اسیدی خود باعث اسیدی شدن و فرسایش زودهنگام سند می‌شود. در این بخش دستگاهی وجود داشت که مواد را پیر می‌کرد؛ یعنی با اعمال تنظیماتی می‌شد دریافت که به‌عنوان مثال این پوشه پس از ۴۰ سال به چه شکل و شمابلی در خواهد آمد و تا چه حد مستهلک خواهد شد. در واقع با این آزمایش مرغوبیت و نیز طول عمر مفید اقلام مصرفی در مخزن مشخص می‌شود. البته لازم به تأکید است که از این دستگاه فقط برای آزمایش روی تجهیزات بایگانی استفاده می‌شود و نه روی اسناد!

پس‌ازاینکه اسناد مراحل لازم را در آزمایشگاه شیمی سپری کردند، وارد بخش مرمت شماره ۱ می‌شوند. خانم آهن پنجه در این بخش برایمان شرح دادند که برای اسناد ورودی شناسنامه

مرمتی تهیه می‌شود که شامل موضوع و اندازه سند، تاریخ ورود، آسیب‌هایی که سند به آن دچار است و... می‌شود. عملیات مرمت به دو صورت انجام می‌شود: برای اسنادی که جوهرهای حساس و حلال در آب در آن‌ها به کاررفته است از روش خشک استفاده می‌شود و برای اسناد غیر حساس از روش خیس. برای ترمیم قسمت‌های آسیب‌دیده یا از بین رفته اسناد از کاغذ تاشو استفاده می‌شود. این کاغذ بسیار نازک و غیر اسیدی است که از مواد طبیعی ساخته شده است. کاغذ تیشو به پشت سند چسبانده و سپس کار ترمیم و پُر کردن خلأها انجام می‌شود. به دلیل حجم زیاد اسناد و فشار کاری، در اسناد آرشیو ملی تذهیب‌ها، نقاشی‌ها و... ترمیم نمی‌شود، بلکه سند تا جایی ترمیم می‌شود که محتوای آن کامل و قابل فهم باشد. ولی در صورتی که اشخاص حقیقی و حقوقی تمایل داشته باشند که نقاشی‌ها، تصاویرها و عکس‌هایشان مرمت شود، آرشیو ملی این کار را برایشان انجام می‌دهد.

پس از بازدید از بخش مرمت به طبقه ششم، بخش کارشناسان تنظیم و پردازش (آقایان) رفتیم. سالن بزرگی بود که در همان ابتدا گیاهان رونده که نزدیک سقف به هر سو کشیده شده و فضای دل‌نشینی ایجاد کرده بودند، توجه همه ما را جلب کرد. کارکرد این بخش همانند بخش سازماندهی در کتابخانه است که البته در آرشیو به آن «تنظیم و توصیف» می‌گویند. در این بخش حدود ۷۰ نفر از دانش‌آموختگان رشته‌های تاریخ یا مطالعات آرشیوی در مقاطع ارشد و دکتری مشغول به کار بودند. آقای عزیز، یکی از کارشناسان این بخش، توضیح دادند که اسناد دولتی بر اساس قانون واسپاری به آرشیو منتقل می‌شوند و خریداری عمدتاً برای نسخ خطی به کار می‌رود. در هرماه یک کمیته انتخاب برای بررسی اسناد تشکیل می‌شود و در مورد خرید اسناد تصمیم‌گیری می‌کند. در این کمیته، اسناد از لحاظ اصالت، قدمت، منحصر به فرد بودن، اهمیت و ارزش تاریخی و آرشیوی و... بررسی و قیمت‌گذاری می‌شوند. پس از توافق با فروشندگان، اسناد خریداری و به گنجینه اسناد آرشیو ملی افزوده می‌شود.

در این بخش اسناد دست‌نویسی را دیدیم که خواندن متون و دستخط اغلب آن‌ها بسیار دشوار بود، گویی به زبان دیگری غیر از فارسی نوشته شده بودند. ولی کارشناسان این بخش با چنان تبحر و سرعتی آن‌ها را می‌خواندند که گویی یک متن تایپ شده روبروی خود دارند. حتی دستخط افراد برجسته مثل شاهان و امضاهایشان را نیز با یک نگاه تشخیص می‌دادند.

شاید برایتان جالب باشد که در دوره مظفری اتاقی به نام اتاق اسناد وجود داشته که اسناد را در آن نگهداری می‌کرده‌اند. در واقع اتاق اسناد، آرشیو آن دوران به حساب می‌آمده است. در بخش‌های مرمت و تنظیم و توصیف اجازه تصویربرداری از اسناد به ما داده نشد.

سپس به طبقه ۳- رفتیم. این بخش قوانین محافظتی خاص‌تر و بیشتری داشت. مراجعین و نیز کارکنان غیر مرتبط، اکیداً اجازه ورود به این بخش را نداشتند. افراد مجاز نیز موظف بودند از پاپوش‌های نایلونی یک‌بارمصرف بر روی کفش‌هایشان استفاده کنند. این تمهیدات برای این بود که آلودگی یا خاک و گردوغبار وارد مخازن اسناد نشود. ما نیز چنین کردیم. این بخش مجهز به سیستم‌های امنیتی پیشرفته و درهای فولادی است که حتی دریچه‌های کوچک روی درها هم از شیشه‌های نشکن ساخته شده است. ما وارد راهرویی شدیم که در دو سمت آن مخازن متعددی وجود داشت. در آرشیو ملی مجموعاً ۱۸ مخزن وجود دارد که یکی از آن‌ها به‌عنوان انبار استفاده می‌شود. هر مخزن به شکل (قرمت) خاصی از مواد آرشیوی اختصاص داشت. به‌عنوان مثال لوح‌های فشرده و اسناد کاغذی در کنار هم و در یک مخزن قرار نمی‌گیرند؛ چراکه شرایط لازم برای نگهداری هرکدام متفاوت است. کارشناس این بخش دو مخزن را به ما نشان دادند. مخزن اول مخصوص اسناد کاغذی و مکتوب بود. اسناد در داخل پاکت‌های غیر اسیدی و کارتن‌های ضد حریق در قفسه‌های متحرک قرار گرفته بودند. شماره بازیابی اسناد از شماره منشأ و شماره پرونده تشکیل می‌شد. تمهیدات امنیتی در اینجا به‌صورت کامل صورت گرفته بود: تمام سیم‌کشی‌ها روکار و تمام قفسه‌ها در فاصله معینی از سقف و زمین قرار داشتند. در این بخش نه خبری از لوله‌کشی آب بود و نه حتی شلنگ آتش‌نشانی؛ چراکه نشت آب می‌تواند بسیار خطرناک باشد. مخزن دوم مخصوص نگهداری از اسناد مصور مثل تابلوهای نقاشی و نقشه‌ها بود. چندین صفحه مشبک فلزی بسیار بزرگ به‌صورت عمودی و بافاصله از هم قرار داشتند که تابلوهای نقاشی روی آن‌ها قرار گرفته بودند. چندین فایل با کشوهای با عرض کم و عمق زیاد هم در انتهای مخزن قرار داشت که مخصوص اسنادی مثل نقشه یا نقاشی‌های بدون قاب بود.

در مخازن، به‌صورت اتوماتیک درهای هر بخش پس از ورود و خروج کارکنان قفل می‌شود. ولی برای حفظ و حراست جان کارکنان قفل درها از حالت اتوماتیک به حالت دستی تغییر کرده

است. دلیل آن این است که سیستم اطفای حریق در این بخش با کوچک‌ترین تهدید به‌صورت خودکار فعال می‌شود و با فعال شدن آن، تمام درها قفل می‌شوند. از آنجایی که آب، پودر یا کف خاموش‌کننده برای اسناد مضر و مخرب است، از گاز مخصوصی برای اطفای حریق استفاده می‌شود. این گاز با بلعیدن تمام اکسیژن محیط آتش را خاموش می‌کند؛ بنابراین اگر فردی درون یکی از مخازن باشد، با فعال شدن سیستم اطفای و قفل شدن اتوماتیک درها، جان می‌سپارد. از این‌رو قفل درها را به حالت دستی تغییر داده‌اند تا در صورت وقوع حادثه، کارکنان فرصت فرار داشته باشند. در یکی از مخازن شبیه یک گاوصندوق بزرگ دارای رمز بود که به اسناد محرمانه و مهم اختصاص داشت. در تمام بخش‌های فوق‌الذکر، ورود و عبور و مرور مراجعین ممنوع است.

سپس به تالار پژوهش رسیدیم. البته این تالار بخشی است که مراجعه‌کنندگان در ابتدای مسیر پژوهشی‌شان به آن مراجعه و جستجو را از آنجا آغاز می‌کنند. خانم مقیمی مسئول این بخش نحوه جستجو و بازیابی اسناد را برایمان شرح دادند. آرشیو ملی نیز به تبعیت از کتابخانه ملی از نرم‌افزار رسا استفاده می‌کند. پس از اینکه مراجعه‌کننده سند موردنیاز خود را بازیابی کرد، فایل اسکن شده سند در قالب یک لوح فشرده به او تحویل داده می‌شود. البته در مورد اسنادی که هنوز دیجیتال/اسکن نشده-

اند، تحویل سند پس از چند روز انجام می‌شود. هزینه اسکن اسناد برای دانشجویان صفحه‌ای ۴۰۰ تومان و برای سایرین صفحه‌ای ۵۰۰ تومان است. تالار پژوهش نقطه پایان این بازدید جذاب و آموزنده بود. در پایان می‌بایست از زحمات جناب آقای

دکتر رضایی شریف‌آبادی تشکر کنم که این بازدید را برایمان تدارک دیدند و همراهی‌مان کردند. از آنجایی که ایشان از معاونین اسبق سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران بوده‌اند، تمام کارکنان در بخش‌های مختلف از ملاقات ایشان خوشحال و ایشان و گروه همراهشان - یعنی ما دانشجویان - را به گرمی پذیرا می‌شدند. در پایان، روبروی درب ورودی آرشیو ملی، روی پلکان یک عکس دسته‌جمعی گرفتیم که در کنار سایر عکس‌های این بازدید، برایمان یادگار آن روز خوش و به‌یادماندنی باقی خواهد ماند.

گزارش تصویری بازدید از آرشیو ملی

دانشجویان ارشد مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)، ورودی ۹۵

معرفی سایت

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

صفحه اصلی | درباره ما | خدمات برای | آموزش/ پژوهش | انتشارات | مجموعه ها | مراجعه حضوری و بازدید | جستجو در وب سایت

سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

• المیرا ویسی

• دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)، ورودی ۹۶

• Elmiraveisi@gmail.com

اخیراً سایت جدید «سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران» به آدرس "<http://www.nlai.ir>" رونمایی شده است.

صفحه اصلی سایت را می توان به هشت بخش تقسیم کرد: در بالاترین قسمت، آیکون های تلگرام و اینستاگرام این سایت گذاشته شده است.

سپس منویی شامل آیکون های صفحه اصلی، درباره ما، خدمات برای، آموزش/پژوهش، انتشارات، مجموعه ها، مراجعه حضوری و بازدید و قسمت جستجو در وبسایت مشاهده می شود که هر کدام شامل آیکون هایی هستند:

درباره ما:

- معرفی: قانون اساسنامه، ریاست سازمان، نمایندگی های استانی، تاریخچه سازمان اسناد و کتابخانه ملی؛ اهداف و وظایف، اهمیت؛ فعالیت ها؛ واحد پذیرش، نقشه جامع علمی کشور و اسناد مصوب

- برنامه راهبردی: برنامه راهبردی ۱۴۰۴-۱۳۹۶، چشم انداز، مأموریت، راهبردها و برنامه ها، اسناد بالادستی
آمارها و گزارش های سالیانه

- همکاری و تماس با ما: سؤال های متداول، تماس با ما نظرات، انتقادات و پیشنهادات

- پیوندها: دفتر مقام معظم رهبری، ریاست جمهوری اسلامی ایران، سایت بازنشستگان سازمان، وبسایت آکو

خدمات برای:

- عموم و پژوهشگران: عضویت، از ما بپرسید، ساعت کار

کتابخانه و آرشیو، تالار رقومی «دسترسی به پایگاه های اشتراکی»، کتابخانه در نوبت شب، تالارهای مطالعه، اینترنت در تالارها، سرای پژوهش، کتابخانه دیجیتال، نرم افزار موبایل کتابشناسی ملی، فهرست کتابخانه های ایران، خرید و اهدای کتاب، تکثیر و اسکن، سؤال های متداول، خدمات از الف تا ی -ناشران و پدیدآورندگان: فیپا، شاپا، ثبت آثار، واسپاری منابع (کتاب - منابع غیر کتابی و دریافت پایان نامه)، پیوندها

- کتابداران و آرشیویست ها: کتابشناسی ملی، جستجو و درخواست مستند، درخواست ایزو، راهنمای تنظیمات Z3950،

نمایشگاه دائمی منابع غیر کتابی، دایره المعارف کتابداری و ۲۵

اطلاع رسانی، حفاظت و مرمت منابع، شابکا، آخرین تصمیمات سازماندهی منابع، راهنمای کتابداران مرجع، کتابشناسی ایران شناسی و اسلام شناسی، استانداردها و راهنماها؛ ایکا، سواربیکا، مهتاب؛ فهرست انجمن ها و شوراهای تخصصی ملی و بین المللی

- نهادها و دستگاه های دولتی: شناسایی و فراهم آوری اسناد، خدمات پیش آرشیوی، امحای اوراق زائد، انتقال اسناد، اهدای منابع، راهنمای بایگانی ها و حفاظت از منابع آرشیوی، خرید و اهدای اسناد، اهدا و مبادله

اهدای اهداگران: اهداکنندگان به سازمان، اهدا از سازمان، ارزش گذاری و خرید منابع، سامانه اهدا منابع دیجیتال

- شناسه خدمات الکترونیکی: ارائه خدمات اسکن به عموم و دستگاه های اجرایی، ارائه خدمات کتابخانه ای به عموم، ارائه مشاوره در انتخاب مراجع علمی (مجازی)، صدور شماره فیپا به ناشران، صدور شماره شاپا، ارائه خدمات کتابخانه ای و آرشیوی

ویژه نابینایان، ارائه خدمات آموزشی تخصصی در حوزه علم

کتابداری و اسناد

آموزش/پژوهش:

- سامانه پژوهش: اولویت‌های پژوهشی سازمان، ثبت‌نام در سامانه پژوهش، طرح‌های پژوهشی مصوب، طرح‌های اجرایی مصوب سازمان

- آموزش: معرفی، آموزش حضوری، آموزش الکترونیکی

- پژوهشکده اسناد: معرفی، نشست‌ها و همایش‌ها، گالری تصاویر

- گروه‌های پژوهشی: گروه پژوهش‌های اسلام‌شناسی و ایران‌شناسی، گروه پژوهش‌های توسعه فناوری اطلاعات، گروه پژوهش‌های توسعه‌ای کتابداری و اطلاع‌رسانی

انتشارات:

- فهرست کتاب‌های منتشرشده: معرفی انتشارات، فهرست انتشارات سازمان

- مجلات تخصصی: فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، فصلنامه گنجینه اسناد، فصلنامه آرشیو ملی، دو فصلنامه تاریخ شفاهی، فصلنامه ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی، نشریه الکترونیکی کاغذ اخبار

- فروشگاه مجازی: عضویت، افزایش اعتبار، خرید کتاب

مجموعه‌ها:

- مجموعه‌های کتابخانه‌ای: بخش نسخ خطی، نسخ نادر و خطی، نفایس، نشریات ادواری، کتابخانه ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی، علوم انسانی، علوم و فنون، کتاب‌های لاتین، کتابخانه نابینایان و کم‌بینایان، کتابخانه کودکان و نوجوانان

- مجموعه‌های اسنادی: روزشمار، نمایشگاه مجازی

- مجموعه‌های دیجیتال: نسخه‌های خطی، کتاب‌های چاپ سنگی، نفایس، پایان‌نامه‌ها، عکس، نقشه‌ها، روزنامه‌های

قدیمی، اعلامیه‌ها، کتاب‌های کودک و نوجوان

- مجموعه‌های اهدایی

- مجموعه‌های غیر کتابی: کتاب‌های گویا، اندیشه‌های سازمان

- مجموعه‌های موضوعی: نمایشگاه‌های مجازی، نمایشگاه معرفی کتاب و نشریات، کمیته ملی حافظه جهانی، داندود منابع الکترونیکی، اسناد انقلاب مشروطه در آرشیو بریتانیا، مجموعه انتشارات سازمان اسناد، برگزیده کتابخانه دیجیتال جهانی، مجموعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی، نوروزنامه، مجموعه تخصصی خلیج فارس، منابع برگزیده ایران‌شناسی، منابع برگزیده کتابخانه ملی ایران، دفتر یادبود

مراجعه حضوری و بازدید:

- راهنمای مراجعان: ساعت ارائه خدمات، مسیر دسترسی به راهنمای مراجعان: ساعت ارائه خدمات، مسیر دسترسی به سازمان، عضویت، شرایط استفاده از کتابخانه و آرشیو، تالارهای

مطالعه

بازدید از کتابخانه و آرشیو: بازدیدهای دانش‌آموزی، بازدیدهای دانشجویی، درخواست بازدید، دفتر یادبود سازمان، موزه اسناد و میراث مکتوب

- فضاها و امکانات: رستوران - کافی‌شاپ، فروشگاه کتاب، نمازخانه، فروشگاه لوازم‌التحریر، سرویس رفت‌و برگشت به مترو، شعبه بانک ملی، خودپرداز بانک مسکن

- سالن‌های همایش و گالری: درخواست برگزاری همایش، ساختمان آرشیو ملی، ساختمان کتابخانه ملی

- تور مجازی: کتابخانه ملی، آرشیو ملی

در ادامه دو تصویر از نمای خارجی و داخلی مشاهده می‌شود و بعد از آن باکسی مربوط به جستجو در منابع موجود در کتابخانه گذاشته شده است که این نیز شامل: کلمه مورد جستجو، پایگاه مورد نظر (شامل: منابع کتابخانه و آرشیو، بانک مستندات، کتابخانه دیجیتال)، منابع موجود (شامل: همه موارد، کتاب، پایان‌نامه، پایان‌د، چاپ سربی، چاپ سنگی، دیداری شنیداری، سند، مقاله، مواد جغرافیایی، نسخه خطی)، در ادامه این قسمت‌ها بخشی مربوط به جستجوی پیشرفته هم موجود است. در ادامه بخشی تحت عنوان «از ما پرسید» دیده می‌شود که کاربران می‌توانند از طریق چهار راه ارتباطی سیستم گفتگوی هم‌زمان (شنبه تا چهارشنبه ساعت ۱۰ تا ۱۲)، تلگرام (@AskLibrarian)، پرسش از مرجع مجازی و پرسش پیامکی سوالات خود را پرسیده و پاسخ‌هایشان را از کتابداران مرجع مجازی دریافت کنند.

سپس چهار آیکون مجموعه‌ها، روزشمار تاریخ، نشست همایش رویداد و نمایشگاه مجازی که در منوی بالای صفحه نیز وجود داشت، قرار داده شده است که می‌توانند موجب دسترسی آسان‌تر و سریع‌تر به این آیکون‌ها شود.

بخش دیگری که در صفحه اصلی سایت در نظر گرفته شده مربوط به اخبار سازمان است و رویدادهای اخیر سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران را می‌توان از این قسمت پیگیری کرد که در انتها نیز آرشیو اخبار، برای دسترسی به اخبار گذشته قرار داده شده است.

بخش پایانی سایت نیز اطلاعاتی از قبیل عضویت در خبرنامه، درباره سازمان (شامل: معرفی، قانون اساسنامه، تاریخچه، ساختار سازمانی، اهداف و وظایف، نقشه جامع علمی کشور و اسناد مصوب، نمایندگی استان‌ها) و ارتباط با ما (شامل: آدرس ساختمان کتابخانه ملی، آدرس ساختمان آرشیو ملی، تلفن تماس، پست الکترونیکی وب‌سایت) را می‌توان مشاهده کرد.

با نگاه اجمالی به سایت می‌توان دریافت که برخلاف اسم سازمان (سازمان اسناد و کتابخانه ...) جنبه‌های کتابخانه‌ای آن بیشتر از جنبه‌های اسناد و آرشیوی آن مورد توجه قرار گرفته است و بهتر اینکه بخشی جداگانه به عنوان صفحه اختصاصی آرشیو ملی به سایت اضافه گردد.

کارآموزی: توفیقی اجباری، تجربه‌ای ارزشمند

گزارش کارآموزی در آرشیو ملی ایران

• زینب سادات صندید

• دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهرا(س)، ورودی ۹۴

• zeinabsadatsandid@yahoo.com

کمی معرفی:

اداره کل شناسایی و فراهم آوری اسناد ملی

از سال ۱۳۴۹ تا ۱۳۸۱ سازمان اسناد ملی ایران به‌عنوان یک سازمان مستقل فعالیت می‌کرد. در سال ۱۳۸۱ طبق مصوبه شماره ۱۹۰۱/۱۰۳۳۸۲ مورخ ۱۳۸۱/۶/۹ شورای عالی اداری، مبنی بر ادغام سازمان مذکور با کتابخانه ملی، «سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران» تشکیل گردید. با توجه به فعالیت کتابخانه ملی ایران و سازمان اسناد در دو ساختمان مجزا، ساختمان اسناد را «آرشیو ملی ایران» نیز می‌نامند. وظیفه آرشیو ملی ایران شناسایی، فراهم آوری، نگهداری، سازماندهی و اطلاع‌رسانی اسناد ملی است. اجرای این فرآیند، در تشکیلات جدید سازمان بر عهده معاونت آرشیو ملی با چهار اداره کل زیر است:

۱) اداره کل شناسایی و فراهم آوری اسناد ملی

۲) اداره کل تنظیم و پردازش اسناد ملی

۳) اداره کل حفاظت و نگهداری اسناد

۴) اداره کل اطلاع‌رسانی و ارتباطات

هر یک از اداره‌ها دارای شرح وظایف و عملکردهای مشخصی هستند که ضروری است کارآموز جهت بهره‌گیری از آموزش‌های لازم تحت تعلیم متخصصین مربوطه قرار گیرد.

شناسایی و فراهم آوری به‌نوعی مقدمه ورود اسناد به آرشیو ملی است. در این قسمت توضیحاتی راجع به دستگاه‌های دولتی و چگونگی انتقال اسناد آن‌ها داده می‌شود. برای انتقال اسناد، طی مکاتبات اداری درخواست دستگاه مربوطه به آرشیو ملی ایران داده می‌شود. آرشیو ملی کارشناس یا کارشناسانی را جهت مشاهده و بررسی اسناد اعزام می‌کند. به تشخیص کارشناس مربوطه اوراق امحائی و اسناد دارای ارزش اولیه تعیین تکلیف می‌شوند و سپس اسناد دارای ارزش نگهداری به آرشیو ملی منتقل می‌شوند.

پس از انتقال به آرشیو ملی، در بخش پیش آرشیوی که تحت نظارت شورای ارزشیابی فعالیت می‌کند، قسمتی از کاربرگه تنظیم و توصیف سند تکمیل و مشخصات پرونده‌های منتقل شده در آن وارد می‌شود. چنانچه به درخواست دستگاه مربوطه مدت محرمانگی برای اسناد تعیین شده باشد، لازم است در کاربرگه ۲۷ مربوط درج شود. پس از آن اسناد به مخازنی که در طبقات منفی وجود دارد منتقل می‌شود.

در مخازن موجود به حفظ منشأ سند و نظم اولیه آن توجه ویژه‌ای شده است به‌نحوی که هر یک از دالان‌ها به اسناد دستگاه‌های مشخص نظیر دادگستری، وزارت نیرو، جهاد کشاورزی، وزارت صنعت و معدن، پزشکی قانونی و... اختصاص دارد.

دماسنج، رطوبت‌سنج و سیستم اطفای حریق در مخازن تعبیه شده است و به‌طور منظم سلامت اسناد کنترل می‌شود. علاوه بر اسنادی که از سوی دستگاه‌ها به آرشیو ملی می‌رسد، اسناد دیگری هم هستند که به‌صورت شخصی و خانوادگی جهت اهدا و یا فروش به آرشیو ملی ارائه می‌شوند. آرشیو ملی به دلیل تلاش در حفظ اسناد، از پذیرفتن هیچ سندی روگردان نیست و از هرکس که مایل به اهدای اسناد به آرشیو ملی باشد استقبال

به عمل می‌آورد. همچنین جهت خرید اسناد، کمیته‌ای وجود دارد که به ارزشیابی اسناد داوطلب فروش می‌پردازد و پس از قیمت‌گذاری و توافقات لازم، آن‌ها را خریداری می‌نماید. کاربرگه توصیف اسناد در ادامه قابل ملاحظه است.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

کاربرگه توصیف اسناد

۱- مشخصات:	۲- تخریب دهنده:	۳- مالکان و حافظان:
۴- ارزیابی اثرنامه زمانی:	۵- سابقه انتقال:	
۶- تاریخچه اداری / شرح حال:		
۷- مصالح:	۸- تعداد / حجم:	
۹- تاریخ / دوره ایجاد:	۱۰- زمان / خط:	
۱۱- ویژگیهای ظاهری و اندازه‌های فنی:		
۱۲- شماره دستیابی:	۱۳- جای نشاء:	
۱۴- شماره میکروفیلم / اسکن:	۱۵- محل نگهداری اصل اسناد:	
۱۶- محل نگهداری تصویر اسناد:	۱۷- سطح توصیف:	
۱۸- شیوه تنظیم:	۱۹- فراین و قراردادهای:	

۲۰- اسناد وابسته:	۲۱- پیرمتهای بعدی:
۲۲- عنوان:	
۲۳- محتوا:	
۲۴- توصیفگرها:	۲۵- شماره نسخه / پرونده / کاری:
۲۶- فهرست راندا:	۲۷- سابقه انتشار:
۲۸- یادداشت:	
۲۹- نام کارشناس:	۳۰- تاریخ توصیف:
۳۱- شرایط دسترس پذیری:	۳۲- مسئول بازنویس:

اداره کل تنظیم و پردازش اسناد ملی در این قسمت اسناد انتقال یافته، فهرست‌نویسی و در نرم‌افزار رسا ورود اطلاعات می‌شوند اما پیش از انتقال به این بخش کلیه اسناد در محفظه‌های خلأ، ضد عفونی می‌شوند و پس از گذر از این مرحله در چرخه کار قرار می‌گیرند.

فهرست‌نویسی اسناد یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های آرشئولوژی است چراکه در این مرحله بایستی اسناد مطالعه و بررسی شوند و بر اساس شکل ظاهری و محتوای آن‌ها ادامه کاربرگه تکمیل گردد. در این بخش اسناد عموماً به صورت پرونده ورود اطلاعات می‌شوند. از جمله مشخصاتی که در کاربرگه‌ها وارد می‌شود، عنوان سند، تاریخ، اندازه، زبان، رنگ و جنس کاغذ، شرح سند و تعیین کلیدواژه‌ها است. اختصاص عنوان و کلیدواژه‌های مناسب، بازیابی سند را برای مراجعه‌کنندگان تسهیل می‌کند و یکی از حساس‌ترین بخش‌ها در ورود اطلاعات اسناد است.

در سیستم رسا تعداد زیادی از واژه‌ها و عبارات از جمله مکان‌های جغرافیایی، رجال و موضوعات مستندسازی شده‌اند. در صورت نبود واژه‌ای در فهرست مستندات، قسمت فهرست‌نویسی آن را به واحد مستندسازی پیشنهاد می‌دهد و پس از بررسی واحد مستندسازی در صورت لزوم واژه پیشنهادی به فهرست مستندات اضافه می‌شود.

واحد مستندسازی نسبت به کلیه اسامی موجود در اسناد از جمله نام اشخاص، اماکن، نام قدیم شهرها، روستاها و کلیه رویدادهای تاریخی حساس و نکته‌سنج است و از کنار هیچ‌یک از آن‌ها به سادگی نمی‌گذرد تا در صورت لزوم آن را در فهرست مستندات وارد نماید.

علاوه بر فهرست‌نویسی اسناد متنی، بخش دیگری به فهرست‌نویسی اسناد دیداری-شنیداری می‌پردازد. در این بخش تمرکز روی فهرست‌نویسی عکس‌هاست. کاربرگه توصیف عکس با کاربرگه توصیف اسناد تفاوت دارد. در کاربرگه توصیف عکس به مواردی نظیر عنوان عکس، نام عکاس، نام عکاس‌خانه، نشانی عکاس‌خانه، قطع، رنگ، توصیفگرها و... اشاره می‌شود.

یکی از نکات مهم در فهرست‌نویسی عکس‌ها تبحر فهرست‌نویس در تشخیص و شناخت رجال تاریخی است که این امر بسیار ضرورت دارد به‌ویژه در عکس‌های دسته‌جمعی هیئت دولت، وزرا، کابینه‌ها، خاندان‌ها و...

کاربرگه توصیف عکس در ادامه قابل ملاحظه است.

پوسیدگی، سوختگی، اداره کل حفاظت و نگهداری، در گام اول به آسیب‌شناسی اسناد می‌پردازد و آسیب‌های گوناگون از جمله پارگی، پوسیدگی، سوختگی، رنگ‌پریدگی، موش‌خوردگی و... را تشخیص و درصد دفع آن برمی‌آید.

برای تشخیص نوع آسیب‌ها که عموماً آلودگی‌های قارچی هستند، ابتدا سند به آزمایشگاه بیولوژی فرستاده می‌شود. در آزمایشگاه بیولوژی از سند موردنظر نمونه‌برداری می‌شود و در محیط کشت پرورش می‌یابد.

نحوه نمونه‌برداری و تهیه محلولی که پس از سرد شدن، تبدیل به محیط کشت می‌شود در ادامه قابل ملاحظه است.

پس از تشخیص آلودگی‌ها، جهت لکه‌برداری، اسیدزدایی و برطرف کردن ملحقات و اضافات از جمله چسب خوردگی‌ها، سند به آزمایشگاه شیمی منتقل می‌شود. در آزمایشگاه شیمی با استفاده از محلول‌هایی نظیر تترا، اتانول یا استون به شیوه موضعی یا غوطه‌ور، سند را از چسب‌های غیراصولی آزاد می‌کنند.

پیش از استفاده هر محلول روی سند، لازم است قطره‌ای از آن را روی گوشه‌ای از سند امتحان کرد تا اطمینان حاصل شود که محلول موردنظر موجب پخش شدن جوهر نمی‌شود. پس از زدودن مرمت‌های نادرست پیشین، نوبت به اسیدزدایی می‌رسد. اسیدزدایی توسط ابرهای آغشته به محلول‌هایی معین انجام می‌شود و اسناد به شکل برگ برگ و جدا در دمای محیط پهن

کاربرگ توصیف عکس
در سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
الف- توصیف- 2- 1391

1- منشا:		2- شماره عکس:	
3- عنوان:			
4- تاریخ / دوره ایجاد:		5- تعداد:	
6- فلغ:		7- رنگ:	
8- محل تولید:			
9- ضمایم:			
10- نام عکاس:		11- نام عکسخانه / عکاسی:	
12- نشانی عکسخانه / عکاسی:			
13- مشخصات ظاهری / نیازهای فنی:			
14- محتوا:			

15- توصیف عکس:	
16- توصیف‌های پیشنهادی:	
17- سایه انتخاب:	
18- دستور پذیری:	
19- یادداشت:	
20- نام کارشناس:	21- تاریخ توصیف:
22- نام مسئول بازرسی:	23- تاریخ بازرسی:
24- نام مسئول ورود اطلاعات در سامانه:	25- تاریخ ورود اطلاعات در سامانه:
26- شماره بازرسی:	27- شماره ذخیره در سامانه:

اداره کل حفاظت و نگهداری اسناد

اداره کل حفاظت و نگهداری، در گام اول به آسیب‌شناسی اسناد می‌پردازد و آسیب‌های گوناگون از جمله پارگی،

سیروس پرهام، مرد بیدار زمانه

• مریم خلیلی

• دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهرا(س)، ورودی ۹۵

• maryamkhalili1393@gmail.com

سیروس پرهام از بنانگذاران آرشیو ملی است از این رو زندگینامه و آثار ایشان را مورد بررسی قرار دادیم.

سازمان اسناد ملی ایران بود. مطالعات منسجم اولیه برای تأسیس آرشیو ملی ایران و تعیین تکلیف حجم انبوه اسناد راکد دستگاه‌های دولتی و وابسته به دولت از سال ۱۳۴۲، توسط دکتر سیروس پرهام و دکتر ایرج افشار شروع شد و نتیجه این تحقیقات و بررسی‌ها طرح ایجاد «مرکز بایگانی راکد کشور» بود که در مورخ ۱۳۴۳/۱۰/۱ با شماره ۴۰۱۶۲ به تصویب هیئت‌وزیران وقت کشور رسید. طرح مذکور دارای ۵ ماده بود. دکتر پرهام پس از تأسیس سازمان در اولین گام اقدام به شناسایی اسناد کاخ گلستان (که از ابتدا به‌عنوان مرکز نگهداری اسناد تاریخی در نظر گرفته شده بود)، می‌نماید.

پرهام از پژوهندگان رشته فرش‌شناسی ایرانی است و در این زمینه تألیفات مهمی دارد از مطرح‌ترین نویسندگان در باب دست‌بافته‌های قشقایی، خمسه و استان فارس، است؛ و مدتی هم عضو هیئت‌مدیره موزه فرش ایران بوده است. کتب تألیفی او از جمله دستباف‌های عشایری و روستایی فارس در زمره کتب درسی و مرجع رشته فرش هستند.

سیروس پرهام، با نام مستعار دکتر میترا، (متولد ۱۳۰۷ خورشیدی، شیراز) مترجم، ویراستار، منتقد ادبی، هنرشناس، فرش‌شناس ایرانی و از بنیان‌گذاران سازمان اسناد ملی ایران است. پرهام مدرک لیسانس را در ۱۳۳۰ از دانشگاه تهران و دکترا را در ۱۳۳۳ از دانشگاه برکلی کالیفرنیا در رشته علوم سیاسی گرفت. طی سال‌های ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۰ به‌عنوان نویسنده، با روزنامه «تهران ژورنال» به‌طور فعال همکاری می‌نماید و در سال‌های ۱۳۴۰ - ۱۳۴۱ به‌عنوان سردبیر این روزنامه انتخاب می‌شود. طی سال‌های ۴۹ - ۱۳۴۳ کارشناس مسئول بررسی بایگانی‌های راکد وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های دولتی بوده و از طراحان اصلی تأسیس آرشیو ملی ایران می‌باشد. به خاطر همین طرح، برای تحصیل در رشته آرشیو، به مدت دو ماه در آرشیو انگلستان و شش ماه در آرشیو آمریکا دوره‌های آموزشی لازم را طی می‌نماید.

اما زمینه «حرفه‌ای» دکتر پرهام سازمان اسناد است. وی از بنیان‌گذاران این رشته در ایران و از ۱۳۴۹ تا ۱۳۵۹ نیز رئیس

سوابق اجرایی:

- سردبیر روزنامه «تهران ژورنال» (1339-1341)
- رئیس سازمان اسناد ملی ایران (1349-1359)
- عضو هیئت‌مدیره موزه فرش ایران (1357-1358)
- معاون دبیر کل سازمان امور اداری و استخدامی کشور (با حفظ سمت ریاست سازمان اسناد ملی) (-1357-1357)
- دبیر مجموعه «اندیشه‌های عصر نو» انتشارات علمی و فرهنگی (1369-1374)
- مشاور هنری مرکز نشر دانشگاه (1375-1381)
- سر ویراستار و مدیر پروژه ترجمه دوره ۱۲ جلدی «سیری در هنر ایران» پروفیسور پوپ، انتشارات علمی و فرهنگی (1382-1390)
- سرپرست و سر ویراستار «پیوست‌ها و تعلیقات سیری در هنر ایران»، ۲ جلد، ۱۳۹۰.

تالیف‌ها:

وی در زمره کسانی است که برای نخستین بار در ایران به شیوه نقد ادبی غربی به این کار پرداختند. پرهام در ۱۳۳۳ کتاب «رنالیسم و ضد رنالیسم» را نوشت که پس از دو ماه نایاب شد. این کتاب به همراه «مکاتب ادبی»، نوشته رضا سیدحسینی، از نخستین آثار در نوع خود و مدت‌ها مرجع نویسندگان ایرانی بود. پرهام از جمله نسل دوم بنیان‌گذاران انتشارات نیل است. در زمینه کار مطبوعاتی هم می‌توان به سوابق وی در مجله «خوشه» که اختصاص داشت به شاعران نو پرداز، «جنگ صدف»، از نشریات متعلق به حزب توده و نشریه «انجمن کتاب» اشاره کرد. پرهام سلسله مقالاتی را نیز با نام مستعار سایروس برام و به صورت پاورقی درباره انقلاب ایران در روزنامه اطلاعات می‌نوشت که بعدها مؤسسه انتشاراتی امیرکبیر آن را تحت عنوان «انقلاب ایران و مبانی رهبری امام خمینی» به صورت کتاب چاپ کرد.

ویراسته‌ها:

پرهام از نخستین ویراستاران ایرانی و اولین ویراستار مؤسسه انتشارات فرانکلین (علمی و فرهنگی امروز) است. وی در

هنرشناسی نیز دستی دارد و مجموعه ۱۵ جلدی «سیری در هنر ایران» نوشته آرتور اپهام پوپ و همسرش فیلیس اکرم را مؤسسه علمی و فرهنگی، به سر ویراستاری او ترجمه و تهیه کرده است.

ترجمه‌ها:

در زمینه ترجمه هم جدای از مقالاتی که پرهام در مجلات گوناگون به چاپ رسانده، گزیده‌ای از اشعار والت ویتمن، شاعر ملی آمریکا، تحت عنوان «گزیده اشعار والت ویتمن» و «ای آن که مرا اکنون در دست داری» از او منتشر شده است.

بزرگ‌ترین افتخار دکتر پرهام

سیروس پرهام سازمان اسناد ملی ایران را بزرگ‌ترین افتخار زندگی خود خواند و با اشاره به نقش سازمان یونسکو در پایه‌گذاری این سازمان گفت: پیش از تأسیس سازمان ملی اسناد ایران، بسیاری از اسناد تاریخی مملکت در حال از بین رفتن بود، حتی متمم قانون اساسی مشروطه ایران؛ متممی که از جهاتی مهم‌تر از خود قانون اساسی بود، چراکه متمم قانون اساسی بر حقوق ملت دست می‌نهد و تصریح می‌کند و ممیزی و سانسور را رد می‌کند.

«در این دوران دگرگونی پرشتاب ارزش‌ها، ارزش پایدار در بیدار ماندن است، چشم و گوش را باز نگاه داشتن، جستجو کردن و بی‌دروغ و ریا گفتن و بازگو کردن، به نواله‌ای دست‌آموز نشدن و به افیونی در خواب نرفتن...» «رنالیسم و ضد رنالیسم در ادبیات»

منابع

- <http://www.pajouheshehonor.com/detail/76>
- http://www.aftabir.com/articles/view/art_culture/c5_1304331815p1.php

معرفی سایت آرشیو ملی هند

- راضیه فرشید
- کارشناسی ارشد مطالعات آرشیوی دانشگاه تهران
- Razieh.farshid@gmail.com

می‌باشد که شامل حفظ، خدمات نسخه‌برداری و نرخ خدمات
زبانه چهارم خدمات است که شامل ۳ مجموعه می‌باشد که
شامل دسترسی به سوابق کتابخانه، انتشارات و برنامه‌های
آموزشی است.

زبانه پنجم کامپیوتری کردن است. بعد از ورود به این زبانه
توضیحاتی در خصوص کامپیوتری کردن اسناد و ... می‌باشد.

در سمت چپ نقشه‌ای از هند موجود است که مراکز اسناد را
نشان می‌دهد. با کلیک بر روی هر قسمت می‌توان وارد آن مرکز
شد و در خصوص آن اطلاعاتی به دست آورد.

در قسمت پایین این سایت ۱۰ زبانه دیگر وجود دارد.
یکی از این زبانه‌ها چه خبر است که داده‌ها و اخبار جدید را
اطلاع‌رسانی می‌کند. زبانه‌های دیگر شامل:

موزه و نمایشگاه‌ها، ضبط منابع، آرشیو و مردم، دانشکده
مطالعات آرشیوی، هماهنگی، گالری عکس، منابع آنلاین،
امتیازهایی برای کمک‌های مالی، RTI است که با کلیک بر روی
هر کدام اطلاعاتی در خصوص خدمات و امکانات هریک داده
شده است.

در قسمت پایین سایت نیز چند لینک وجود دارد که شامل
مناقصه‌ها، تبلیغات، HDPC، لینک‌های مربوطه، نقشه سایت،
پرسش و پاسخ، بازخورد، تماس با ما، سلب مسئولیت، گالری
ویدئو و فایل MEA است.

آرشیو ملی هند مخزنی از سوابق غیر جاری از دولت هند است
و نگاه‌داشتن آن‌ها در اعتماد برای استفاده از مدیران و
دانشمندان است. این دفترهای پیوسته شده از وزارت فرهنگ
است که در ماه مارس ۱۸۹۱ در کلکته به‌عنوان گروه ضبط
امپریال راه‌اندازی شد و پس از آن پایتخت ملی از کلکته به
دهلی‌نو در سال ۱۹۱۱ انتقال یافت و در سال ۱۹۲۶ به ساختمان
فعلی آن منتقل شد.

در قسمت بالا سمت راست جعبه جستجو و تبدیل زبان سایت
به هندو وجود دارد.

در صفحه اصلی سایت آرشیو ملی هند پنج زبانه وجود دارد.
زبانه اول درباره ما است که شامل ۵ زیرمجموعه می‌باشد. شامل
تاریخچه، چشم‌انداز و مأموریت، منشور شهروند و آدرس
سازمان است.

زبانه دوم مدیریت اسناد است که شامل ۷ مجموعه می‌باشد که
شامل معرفی، نقش مدیرکل آرشیو تحت قانون رکوردهای
عمومی ۱۹۹۳، هیئت مشاوره آرشیو، پنل برای نقد و بررسی
قانون رکوردهای عمومی ۱۹۹۳ و رکوردهای عمومی قوانین
۱۹۹۷، دستورالعمل برای تهیه برنامه نگهداری سوابق مربوطه به
نسخه‌برداری است.

توابع اساسی، دستورالعمل‌ها برای انتقال سوابق دائمی طبیعت
به آرشیو ملی هند و لینک‌های مفید است.

نشریه آرشیو برگزار کرد

کارگاه رزومه نویسی

- ملیکا خرمشکوه
- دانشجوی کارشناسی علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا(س)
- melikakhorrasmshokouh@gmail.com

سپس درباره‌ی اهمیت رزومه برای یافتن شغل مناسب با تخصص خود و یا ارتقای درآمد صحبت شد. در ادامه مقایسه‌ای از یک رزومه استاندارد و غیراستاندارد صورت گرفت و چند نمونه رزومه به نمایش گذاشته شد و به نکاتی مهمی که در هر یک از رزومه‌ها رعایت شده بود، اشاره گردید. در آخر این کارگاه با پرسش و پاسخ شرکت‌کنندگان به پایان رسید.

شایان ذکر است که این اولین کارگاه مشترک دو نشریه در حوزه کتابداری در دانشگاه الزهرا(س) می باشد.

از آنجایی که رزومه شما می‌تواند تأثیر زیادی روی تصمیم‌گیری کارفرما داشته باشد، در نتیجه اشتباه کردن در این مرحله می‌تواند برگشت‌ناپذیر باشد. معمولاً کارفرمایان از روی رزومه شما تصمیم می‌گیرند که در طی جلسه‌ای بیشتر با شما آشنا شده و مصاحبه کنند؛ اما اگر با تمام توانایی‌های خود نتوانید رزومه‌ی خوبی را برای استخدام ارائه نمایید، قطعاً باید قید کار موردنظر خود را بزنید. لذا رزومه به‌عنوان یک بخش مهم از فرآیند استخدام، ادامه تحصیل و ارتقای درآمد می‌باشد.

بدین جهت نشریه پیک کتابداری با همکاری نشریه آرشیو دانشگاه الزهرا(س) کارگاه آموزشی «رزومه‌نویسی» را با تدریس جناب آقای مهدی رحمانی، دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه تهران، در تاریخ چهارشنبه ۱۶ اسفندماه ۱۳۹۶ از ساعت ۱۰ الی ۱۲ در سالن حدیث دانشگاه الزهرا(س) برگزار نمود.

محورهای اصلی این کارگاه:

- ❖ آشنایی با ساختار رزومه‌نویسی
- ❖ نحوه نگارش رزومه
- ❖ نکات مهم نگارش رزومه و CV

بررسی چند نمونه رزومه استاندارد

در ابتدای کارگاه به بیان اهداف رزومه‌نویسی پرداخته شد؛ نکاتی درباره‌ی رزومه، ساختار و نحوه تدوین آن مطرح گردید و اجزای یک Cover letter جزء به جزء شرح داده شد و دلایل اهمیت تهیه‌ی یک Cover letter، انواع، بخش‌های مختلف و نحوه تهیه و تنظیم آن بررسی گردید.

نشریه پیک کتابداری با همکاری نشریه آرشیو برگزار می‌کند:

کارگاه آموزش رزومه نویسی

با تدریس مهدی رحمانی

- دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه تهران
- دانشجوی نمونه کشوری سال ۱۳۹۵
- جوان برتر کشور در سال ۱۳۹۶

محورها:

- آشنایی با ساختار رزومه نویسی
- نحوه نگارش رزومه
- نکات مهم نگارش رزومه و CV
- بررسی چند نمونه رزومه استاندارد

زمان برگزاری: چهارشنبه ۱۶ اسفند - ساعت ۱۰ الی ۱۲
مکان برگزاری: سالن حدیث (جنب سالن حورا و زمین چمن)

آیدی ثبت نام: @T_s7777

با ارائه گواهی معتبر

یک آرشیویست باید بداند

درباره‌ی کاغذ

- فریده سلطانی گرده‌فرامرزی
- دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)
- Fsolgt@gmail.com

که ارباب معنی به کاغذ بزنند

«سده‌ی - بوسان»

نه قدیمی که مردم به ظاهر نوزند

مقدمه

صفی اردبیلی که بازمانده از سال ۱۱۷۱ ه. است، و در آن مشخصات کاغذ نسخه‌های خطی را ذکر کرده‌اند. در برخی موارد فقط به ذکر رنگ و مشخصات ظاهری پرداخته‌اند (افشار، ۱۳۹۰، صص. ۹۳-۹۴).

ساخت و بهره‌گیری از کاغذهای ابری، که از هند به ایران آورده شده بود، در ایران، از زمان صفویه رایج شد. هنرمندان این دوره توانستند نقش‌های محبوب خود را با رنگ‌های متنوع و با اشکال و نقش‌های پرمایه بر کاغذ ترسیم کنند. این هنر و تکنیک در دوره قاجار در ایران به فراموشی رو نهاد. هنرمندان ژاپنی با هنرنمایی روی این کاغذها، سطح آن را ارتقا بخشیدند. ابریسازی در ادامه سفر دور و دراز خود، از غرب ایران به عثمانی و سپس اروپا رفت و در ادامه با تغییراتی که در آن داده شده بود به ایران بازگشت. امروزه هنرمندان ژاپنی و ترک، علاقه‌ای فراوان به ساخت کاغذهای ابری دارند و در این زمینه خلاقیت‌های بسیار از خود نشان داده‌اند. وجود نسخه‌های نفیس خطی با کاغذ ابرو باد در کتابخانه و موزه ملی (ملک‌نیل، ۱۳۹۶)، و همچنین سایر مراکز اسناد، برای آرایه چنین آموزش‌هایی کلاس‌هایی را ارائه نموده است.

برای سازماندهی، و مرمت کتاب‌های خطی و ارزنده‌ای که به بازسازی و مرمت نیاز دارند، یک آرشیویست می‌بایستی نسبت به ساخت و شناخت انواع کاغذها، مهارت‌هایی داشته باشد. کتابخانه‌هایی که دارای اسناد و مدارک قدیمی هستند دارای چنین کارگاه‌هایی هستند. در حالت عادی هم در صنعت کاغذ، معمولاً کاغذهای بسیار نفیس را با دست می‌سازند.

یکی از مشخصه‌هایی که در نسخه‌شناسی در اسناد و کتاب‌های خطی قدیم و یا سایر اسناد با ارزش و مهم، شناختن نوع کاغذ آنهاست. شاید یکی از مشکل‌ترین گوشه‌ها از نسخه‌شناسی همین مطلب است، زیرا توصیف، و ضوابط و معیارهای مکتوب از روزگاران گذشته در معرفی انواع کاغذ (باز باقی) نمانده است. ناچار به اطمینان خاطر نمی‌توان حکم کرد که کاغذ فلان نسخه از کدام شهرست و چه نام داشته است. آن هم گفته شده به تقریب و تا حدودی از روی ممارست کتاب‌شناسی و نگاه متخصصانه و گاه، تفننی به مشابهت میان کاغذهاست. تنها مشخصه‌ای که برای این کار در دست است ثبت و ضبط مشخصات بعضی نسخه‌هاست که بر پشت آن‌ها به صورت "عرض" قید شده است. سند دیگری که برای این کار در دست داریم قسمتی از طومار ثبت صورت کتب، و نفایس بقعه شیخ

برگ های درخت خرما و نارگیل می نویسند بعد آنها را سوراخ کرده و با نخ به هم بسته و می چسبانند. در شهرهای مرکزی و شمالی هند پوست درخت توز (بهوج) در کتابت به کار می بردند. پوست درخت را چرب کرده، صیقل داده، ابتدا، سخت، بعد صاف می کنند و سپس بر روی آن می نویسند، سپس اوراق را اعداد متوالی شماره می گذارند و بعد از اتمام کتاب آن را در یک قطعه پارچه پیچیده و در میان دو لوح به همان اندازه می نهند این کتاب به نام "پوتی" معروف بوده است. شاید به همین دلیل به صفحات کتاب و دفتر "برگ" گفته می شود. نامه ای که پادشاه هند به خسرو انوشیروان پادشاه ایران بر روی پوست درختی به نام "کاژی" که آن را با زر سرخ نوشته بودند، ارسال شده است (محمی الدین بناب، صص. ۱۳۸۹، ۱۵-۲۰ و ۲۱).

رومیان هم نوشته های خود را بر پوست درخت ماندگار کردند. چرا که واژه لاتین **Liber**، به معنای پوست درونی درخت، برای کتاب به کار می رفت. اکنون جایی که کتاب در آن نگهداری می شود، را **library** یعنی کتابخانه، می گویند.

کاغذ چینی ها، نخستین کاغذ: کاغذ خانبالیق^{۱۱} یا کاغذ ختایی یا کاغذ چینی در انواع و ضخامت نسبتا زیاد، ساخته می شد، زیرا روش نوشتن با قلم موی چینی ها نیاز به کاغذ ضخیم و مقاوم در مقابل آب داشت. چینی ها نخست روی پارچه ابریشم می نوشتند. اما نزدیک به ۱۵۰ سال قبل از میلاد آموختند که از پوست درخت توز کاغذ بسازند. پوست درخت را خورد کرده به صورت خمیر در می آوردند به کاغذهای خود ساقه های کتان و ریشه های تور ماهیگیری کهنه می افزودند تا محکم شود. از قرن های اول و دوم میلادی، گرد فشرده خیزران را برای تهیه کاغذ به کار می بردند.

چینی ها راز ساختن کاغذ را تا زمانی که عرب های مسلمان در سال ۱۳۳ هجری (۷۵۱ م.) اسیران چینی را به سمرقند آوردند. ایرانیان مسلمان شیوه ساختن کاغذ را از آنان یاد گرفته و آن را بهبود بخشیدند و سمرقند به یکی از بزرگترین مراکز خرید، فروش و تولید کاغذ در جهان شد.

کاغذ در انواع، رنگ و اندازه های مختلف تهیه شده است. کاغذهای رایج به نام شهری یا محلی که در آن تهیه شده است و یا به نام اشخاص و یا نوعی از ماده ای که کاغذ از آن ساخته می شد، و یا کیفیت آن نامگذاری شده است. در اینجا به چند نوع اشاره می شود.

کاغذ آملی: در سده های هفتم و هشتم هجری کاغذ سازی به آمل راه یافت.

انسان تا به امروز راههای بسیاری را برای خاموش کردن عطش یادگیری و انتقال آن به دیگران آزموده است و هنوز هم می آزماید. این کار را با نقاشی بر دیوارهای غارها آغاز کرده، به یادگار گذاشتن لوح های گلی، لوح های سنگی، پوست درختان، و... و با اختراع کاغذ این راه را طی کرده است. بدون شک کاغذ یکی از مهمترین قدم هایی بوده که بشر برداشته است. قبل از اینکه انسان به اختراع کاغذ دست یابد، دانسته های او در محیط خودش محدود و محصور بود. موادی هم که در آن زمان برای نوشتن به کار می رفت، کاربرد و حمل آن چندان آسان نبود.

گنجینه های تاریخ بر چه چیزهایی ثبت شده است: طلا و فلزات: بیشتر در دوران هخامنشیان، روی ورقه های مسی، برنزی و طلا انجام می شد.

پوست حیوانات: تقریبا از هزاره دوم پیش از میلاد، کاغذ چرمی ساخته شد. ایرانیان، روی پوست گاو، گاو میش و گوسفند و رومی ها روی پوست خر وحشی می نوشتند. پوست پس از دباغی و صیقل کاری به اندازه ای نازک و نرم از کار در می آمد. ایرانی ها برای رفع بوی بد پوست بر آن گلاب می زدند. گفتنی است که اوستا را بر ۱۲ هزار پوست گاو نوشتند. اعراب، برای نوشتن قرآن و نوشته های با اهمیت به دلیل گرانی پوست، از پوست حیوانات استفاده می کردند.

استخوان: بیشتر بر استخوان شانه شتر پوست آهو: بیشتر برای نوشتن قرآن یا سایر منابعی که دارای اهمیت بوده است مورد استفاده قرار می گرفته است.

پاپيروس و قرطاس^{۱۰}: نزدیک به دوهزار سال پیش از میلاد، از گیاه پاپيروس که گونه ای از گیاه نی، است کاغذی ساختند که به نام (پاپيروس) شناخته شد و امروزه به نام **Paper** در زبان انگلیسی ماندگار شده است. در مصر سفلی، مغز این گیاه را می گرفتند قطعه قطعه می کردند و سپس با تحت فشار قرار دادن، ورق هایی از آن درست می کردند و سپس با عالتی از عاج آن را صیقل می دادند و ورقها را به هم می چسبانند به این ترتیب کاغذ رامی ساختند و بر آن می نوشتند. بسیاری از مآخذ قدیمی، آن را قرطاس خوانده اند.

برگ و پوست درختان: مردم هندوستان روی برگ و پوست برخی درختان می نوشتند. ابوریحان بیرونی (متوفی به ۴۴۰ ه.ق.) در این مورد می نویسد: مردم هند مطالب خود را بر روی

^{۱۰} - واژه قرطاس: (برگرفته از کتاب کاغذ، مترجم و نویسنده علیرضا پور ممتاز، انتشارات موسسه خانه کتاب ایران، از مجموعه کتابهای مرجع؛ ۱ منتشر شده، در سال ۱۳۸۰ ص. ۳). از زبان سانسکریت وارد زبان فارسی شده است. لفظ اروپایی آن از واژه پاپيروس یونانی گرفته شده است که گیاه آن را در مصر بردی **Bardiyy** می گفتند، و قرطاس مصری را از آن می ساختند. واژه

۱۱ - خانبالیق نام قدیمی پکن است.

کاغذ ابری: در زمان شاه تهماسب (از سلسله صفویه) از هند به ایران آورده شد.

کاغذ ابریشمی یا کشمیری: از ابریشم ساخته می شد، بسیار مقاوم، نازک و تنک بود و بارها پس از آهار دادن، و مهره کشی^{۱۲} روی این کاغذ می نوشتند.

کاغذ سمرقندی: دارای کیفیت مناسب، از قرن ۴ تا قرن ۱۰ و ۱۱ قمری در حد وسیعی شهرت داشته است. بایسنقر میرزا^{۱۳}، قرآن عظیم خود را با این کاغذ نوشته است. بقایای این قرآن در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، کتابخانه کاخ گلستان، کتابخانه ملی، موزه ایران و باستان، کتابخانه ملک و بعضی مجموعه های شخصی باقی مانده است. در ابعاد صفحه ۱۰۱*۱۷۷ سانتیمتر، که بزرگ ترین کاغذ صنعتی استاندارد امروزی است نگهداری می شود. این قرآن عظیم توسط بایسنقر میرزا فرزند شاهرخ و گوهرشاد و نوه تیمور، به خط محقق جلی نوشته شده است.

کاغذ منصوری: منسوب است به ابومنصور عامر باحکام الله (۴۹۵-۵۲۴ه.ق) و ابوالفضل منصور بن عبدالرحیم کاغذی که خود کاغذ ساز بود.

باز پسین روزهای زندگی سنتی کاغذ با اواخر دوران قاجار هم زمان شد. و هنر کاغذ سازی ظاهرا تا اوایل مشروطیت به صورت محدود در ایران وجود داشت. و هم اکنون نیز در مواردی به صورت سنتی کاغذ تهیه می شود.

کاغذ به تدریج از ماورالنهر به خراسان و از خراسان به ری و از ری به بغداد و از طریق سلطانیه و زنجان به سمت تبریز جریان یافت، سپس به اصفهان و شهرهای دیگر نظیر شام، و دمشق و مغرب، هرات و شهرهای هندوستان راه یافت.

صنعت کاغذ سازی

تنه درختان را ریز ریز کرده، سپس تکه های کوچک چوب را با مواد شیمیایی (از جمله سود، سولفات، یا سولفیت) و مقدار زیادی آب داغ، مخلوط می کنند. خمیر رشته های سلولزی را روی تور می ریزند تا آب اضافی خود را از دست بدهد. سپس خمیر را از لای غلطک های داغ که بیش از صد عدد می رسد، عبور می دهند تا آب بیشتری از دست بدهد. سپس ضخامت، مقدار رطوبت و شمار سوراخ های احتمالی در آن بررسی می شود. در صورتی که ضخامت کاغذ در همه جا یکسان، رطوبت مناسب و تعداد سوراخ ها متناسب باشد، کاغذ برش می خورد. با بهره گیری از مواد دیگر، کاغذهای بهتری ساخته می شود. برای اینکه کاغذ سطح صاف تر و آب زیادی جذب نکند به طور مثال از نشاسته یا رزین بدست آمده از درخت کاج استفاده می

شود. برای ساختن کاغذهای نرم و سفید، کاغذ را از لایه لای غلطک هایی که دمای بیشتری دارند می گذرانند و سطح آن کاغذها را با مخلوطی از خاک چینی و آب می پوشانند و برای محکم تر شدن به آن پنبه می افزایند. برای ساخت دستمال کاغذی به آن نرم کننده اضافه می کنند و با کمک مواد شیمیایی، میکروب های آن را از بین می برند. با بهره گیری از مواد گوناگون انواع کاغذهای مختلف ساخته

می شود. به طور مثال: کاغذ روغنی، کاغذ نقاشی، کاغذ صافی، انواع کاغذهای صنعتی و سایر انواع

ساخت کاغذ از حدود قرن ۱۱ در اروپا آغاز شد، اما تا حدود قرن ۱۶ هنوز استفاده از پوست، با وجود گرانی و با دوام بودن، رواج داشت. در این زمان اغلب ناشران از دو جنس نسخه های کتاب رانتهیه می کردند.

ساخت کاغذ از خمیر چوب از اوایل قرن نوزدهم مرسوم شد چرا که در آن زمان تهیه چوب از کتاب ارزان تر بود. و استفاده از خمیر چوب برای ساخت کاغذ ارزان تر و امکان گسترش و انتشار اطلاعات را فراهم آورد.

در روش های اولیه برای تولید کاغذ از سنگ آهک به عنوان غلتک استفاده می شد که موجب خنثی شدن اسید موجود در خمیر می شد. اما کاغذهایی که در آن زمان از خمیر چوب به روش صنعتی ساخته می شدند حاوی اسید بودند که این موجب پوسیده شدن کاغذ از درون می شد. به همین دلیل کتابهای چاپ شده بین سالهای ۱۸۵۰ تا ۱۹۵۰ در خطر نابودی هستند. امروزه از خمیرهای فاقد اسید یا خمیرهای قلیایی برای تولید کاغذ استفاده می شود.

صنعت کاغذ سازی در ایران

کاغذ مورد نیاز ایران از کشورهای روسیه، سوئد، آلمان، و ۳۷ رومانی خریداری می شد. تا سال ۱۳۴۴ ه.ش. که اولین کارخانه کاغذ سازی با استفاده از نقاله نیشکر در هفت تپه خوزستان و سپس شرکت کاغذ پارس در سال ۱۳۴۶ ه.ش. تاسیس شد.

نوآوریهای ایرانیان در صنعت کاغذ سازی

۱- آهار زدن به کاغذ: با وجود تجربه ای که از ساخت پوست داشتند، سطح کاغذ را با نشاسته گندم می زدند تا سطح کاغذ برای نوشتن با جوهر مناسب تر شود.

۲- بهره گیری از آب دنگ: دستگاهی کوبه ای پتک مانند که با چرخاب به حرکت در می آمد و تکه های چوب را خرد می کرد.

۳- بهره گیری از قالب خیزران: نوارهایی از چوب خیزران را به

می کردند.

^{۱۲}- وی کتیبه "ایوان مقصوره" در مسجد گوهر شاد مشهد را در سن ۲۰ سالگی نوشته است و بانی مکتب هرات و شاهنامه بایسنقری است.

^{۱۳}- برای آهار مهره شدن، کاغذ را بر روی تخته ای پاک پهن می کردند و به آمیخته ای از نشاسته و لعاب سریش می اندودند و سپس آن را با جسمی نرم که کاملا صیقلی و بی هیچ گونه خراشی باشد مانند شیشه، سنگ مرمر و سنگ یشم مالش می دادند. در حین مالیدن سنگ، کاغذ را به آرامی مرطوب

هم می بافتند و برگه های خیس کاغذ را برای آبکشی روی آن پهن می کردند. ورقه های مرطوب را برداشته و روی پارچه هایی با بافت درشت خشک می کردند.

۴- بهبود و بازیافت کاغذ: با افزودن موادی مانند "بزرک"، پنبه، کتان، پاره های کاغذ و کهنه پارچه، که شیوه ای از بازیافت امروزی است.

کاغذ رنگی: کاغذهای رنگی قرمز، سبز، آبی، صورتی، زرد، پیازی و ارغوانی را ساختند. و حتی نوشته اند که چگونه می توان کاری کرد که برگ های کاغذ، کهنه به نظر برسد و بسیاری از خلاقیت های دیگر.

کلیاتی در مورد کاغذ

- از نظر کیفیت، بهترین کاغذها از الیاف کتان و پنبه به دست می آیند. کاغذ ساخته شده از چوب کاج در مقام دوم مقاومت، و کاغذ نیشکر پس از آن قرار دارد.

- پشت و روی کاغذ: کاغذ هم مثل پارچه پشت و رو دارد. روی کاغذ طرفی است که در کارخانه ی کاغذ سازی به طرف نمد قرار می گیرد و صاف تر است. پشت کاغذ طرفی است که در کارخانه زیر کار و روی آبکش قرار می گیرد. چاپ بر طرف روی کاغذ مرغوب تر است. گاهی با چشم غیر مسلح قابل تشخیص است در کاغذهای مرغوب مانند کاغذهای گلاسه قابل تشخیص نیست. هنگام لمینه کردن^{۱۴} کاغذهای مرغوب، رسم بر این است که دو رویه های طرف طوری دو ورقه را روی هم بگذارند تا سطح صاف تر و نرم تر بالای مورد استفاده قرار گیرد.

تمبرهای پستی روی رویه ی طرف توری چاپ می شوند و چسب روی رویه ی صاف تر بالایی مالیده می شود.

- برای صاف کردن پشت کاغذ آن را زیر نوردهای پرس براق عبور می دهند.

- کاغذهای مرغوب تر مواد سلولوزی بیشتری دارند و سفیدترند. کاغذهای نامرغوب مواد چربی بیشتری دارند و زردترند. کاغذهای نامرغوب باگذشت زمان به ویژه بر اثر گرما، شکننده می شوند.

- کاغذهای گلاسه مرغوب ترین نوع کاغذ هستند که هر چه سنگین تر باشند، کیفیت چاپ روی آنها بهتر

است. هرچه چاپ رنگی تر باشد کاغذ گلاسه سنگین تری لازم است.

- خواب کاغذ: سطح کاغذ دارای خواب، بافت یا راه است به هنگام چاپ باید کاغذ طوری به ماشین خورانده شود که راه آن موازی محور سیلندر باشد، و در صحافی کتاب بایدخواب کاغذ موازی عطف کتاب، باشد. برای مشاهده با پاره کردن و یا گرفتن در جلوی نور و یا با خراشیدن سر ناخن ها روی لبه کاغذ، خواب کاغذ، مشخص می شود.

راه کاغذ دست ساز امکان پذیر نیست؛ راه کاغذ تولیدی در وان و نقاله ای دارای راه مشخص هستند. هر گاه راه یا خواب کاغذ موازی عطف کتاب نباشد، برگ های کتاب حالت افتادگی نداشته و برگه رو به بالا می ایستد و خواننده آن را با فشار می خواباند، در نتیجه کتاب زودتر فرسوده می شود.

- یکی از مشخصه های کتاب گرماژ^{۱۵} است. گرماژ کاغذ تحریر یک متر مربع ۷۰ یا ۸۰ گرمی و گلاسه ۱۲۰ یا ۱۳۵ گرمی در دنیای انتشارات است.

- کاغذهای کربن لس که با کاغذهای خود کپی مشهور هستند، دارای زمان مصرف هستند و پس از تاریخ مصرف، حساسیت خود را از دست می دهند.

- کاغذ بر حسب نوع و جنس دارای مقداری حالت ارتجاعی است.

- کاغذهای براق و گلاسه نوعا مستعد گیرایی الکتریسیته ساکن هستند و اگر در محیط خشک قرار گیرند، خشک و شکننده می شوند.

- کاغذ مات برای چاپ کاربرد بیشتری دارد، اما دارای مقاومت کمی هستند، زود خشک و شکننده می شوند.

- خواص کاغذ به میزان زیاد وابسته به مقدار رطوبت آن است. کاغذ، به عنوان یک ماده نمگیر، در جستجوی تعادل با هوای اطراف خود است. مقدار رطوبت نهایی آن به این واقعیت بستگی دارد که کاغذ از حالت بسیار خشک یا بسیار مرطوب به سوی حالت تعادل بیاید.

- بعضی آزمونهای فیزیکی و نوری را باید روی هر دو رویه کاغذ انجام داد. به طور کلی، هنگام استفاده از کاغذ، تفاوت دو رویه آن در نظر گرفته شود.

^{۱۴} - لمینه کردن، تهیه ی کاغذ با ساختار لایه ای است. این عمل برای تولید فرآورده های ضخیم، محکم و سخت و مقاوم در برابر آب به کار می رود. لمینه کردن معمولی، با استفاده از یک اندود کننده معمولی، چسب را روی کاغذ می مالند، سپس کاغذها را روی هم گذاشته از شکاف یک پرس قوی عبور می دهند و در پایان از استوانه خشک کن می گذرانند. چسب، معمولا محلول نشاسته،

^{۱۵} - گرماژ نشان دهنده وزن یک متر مربع از آن نوع کاغذ میباشد.

- میزان آهار سطحی، سفیدی (براقیت، روشنی)، ماتی، و رنگ کاغذ، با تعیین انعکاس نوری با طول موج مشخصی از سطح کاغذ تعیین می شود سه شکل تولید کاغذ:

۱- کاغذ دست ساز Hand-Made

۲- کاغذ تولید در وان Vat machine

۳- کاغذ تولیدی نقاله ای Fourdrinier machine
(مچی الدین بناب، ۱۳۸۹، صص. ۲۴-۲۵ و ۴۴-۵۳).

خواص شیمیایی کاغذ

از مواد فیبری آن، میزان خلوص این مواد پس از تبدیل به خمیر و رنگبری، و نوع مواد افزودنی آن ناشی می شود. در بعضی از کاغذها خواص شیمیایی حایز اهمیت است، مانند کاغذهای عکاسی، کاغذ زبراکس، کاغذهای ضد کدروی (برای پوشش نقره و استیل)، کاغذهای بهادار (که جعل مشکل است)، کاغذهای عایق در صنایع، کاغذهای بسته بندی مواد غذایی، کاغذهای شیمیایی باید عاری از مواد مضر باشند و pH آنها مناسب باشد.

اثر کهنه شدن

خواص مطلوب کاغذ بر اثر کهنه شدن سیر نزولی پیدا می کند. برای مقایسه کاغذهای مختلف از نظر تغییرات بر اثر کهنگی و با گذشت زمان به روشهایی برای ایجاد سریع همان تغییرات در کاغذ ابداع و به کار گرفته شده است. البته این نتایج با نتایج حاصل از کهنگی طبیعی و عادی دقیقاً یکسان نیست، بلکه صحت نسبی دارد. برای اثر کهنگی گذاشتن کاغذ در اجاق در دمای 150 درجه سانتیگراد به مدتهای مختلف است. برای بررسی نزولی سفیدی ۴ ساعت در همان درجه و برای بررسی مقاومتی نسبت به کهنگی قرار دادن کاغذ به مدت ۷۲ ساعت در همان دما است.

آزمونهای فیزیکی کاغذ

- خواص مکانیکی و مقاومتی
 - خواص سطحی
 - خواص نوری
 - نفوذ پذیری در برابر سیالها (مانند: آب، روغن و هوا)
- تنوع بسیار زیاد انواع کاغذ و خواص ویژه هر کدام ضرورت تدوین روشهای آزمون متعدد را آشکار ساخته و برای آن استانداردهایی تعریف شده است. بعضی از خواص برای همه انواع کاغذ اهمیت دارد (مانند وزن پایه و ضخامت). برخی خواص مانند پارگی و کشش (خاصیت الاستیکی و پلاستیکی) برای کنترل میزان مقاومت، میزان پرزدهی سطح کاغذ، به وسیله دستگاه هایی مخصوص مورد آزمون قرار می گیرند. اندازه گیری و سنجش میزان چربی، و جذب

مربک توسط کاغذ جادب و سایر مواردی که نیاز به سنجش است. تفاوت بین انواع کاغذ از نظر درجه بندی ها آشکار و با تجربه، هم قابل تشخیص است (اسموک، ۱۳۸۲). فرآیند مکانیکی تبدیل الیاف طبیعی به کاغذ، تنها برای محصولاتی که مصرف موقت دارند مناسب است. زیرا لیگنینی که در الیاف باقی می ماند به علت فرایندهای اکسایش کاتالیز شده و به وسیله نور تغییر رنگ داده زرد و تیره می شود. کاغذ چنین محصولاتی برای روزنامه و کاغذهای آهار دار با وزن پایه کم مورد استفاده است. برای کیفیت بیشتر با روش های شیمیایی تهیه خمیر کاغذ لیگنین را از الیاف حذف و برای از بین بردن رنگ خمیر از ترکیبات کلر دار استفاده می شود.

سلولز ماده اصلی موجود در کاغذ است. سلولز کاغذهایی که از مواد گیاهی استفاده می شود از پنبه هیدروفیل، پارچه های کهنه پنبه ای، کتان، کنفی، چوب های مختلف، بوته ها و گیاهان علف گونه مثل ساقه گندم (کاه)، برنج و غیره تامین می شود.

خمیر کاغذ از گیاهانی مانند برنج، گندم و نوعی نخل برای تهیه کاغذهای ظریف و لوکس مورد استفاده قرار می گیرد. انواع کاغذ از نظر کیفیت کاغذ روزنامه: از معمولی ترین کاغذهاست که تقریباً از ۳/۴ خمیر مکانیکی و ۱/۴ خمیر شیمیایی تشکیل شده و دارای استحکام کم است.

کاغذهای حجیم باد کرده (بوفان): برای چاپ رمان های سبک و عامه پسند، سطح کاغذ صیقلی نمی شود و ارزان است.

کاغذ افست: دارای ضخامت نسبتاً زیاد است. سطح صیقلی اما مات است برای چاپ نقشه هم استفاده می شود. خمیر آن ۱/۴ خمیر پارچه و ۳/۴ از سلولز سفید شده خمیر چوب است. باید تخت و مسطح باشد و لبه های موج نداشته باشد.

کاغذ دو رو: که فقط یک طرف آن براق است، معمولاً برای پوستر و آگهی به کار می رود.

کاغذ گلاسه: که یک یا هر دو روی آن را قشر نازکی از مواد معدنی مثل کائولن می پوشاند، بسیار شفاف، سفید، درخشان و نرم به نظر می رسد. بیشتر برای چاپ عکس، و نقش و نگارهای ظریف استفاده می شود. مقوای گلاسه هم چاپ می شود که بیشتر کاربرد نمایشی دارد. چاپ بسیار دقیق و روشن است و خطوط نازک را به وضوح نشان می دهد.

کاغذ غیر قابل نسخه برداری: نوعی کاغذ است که نمی توان از آن فتوکپی تهیه و یا تصویر آن را با دوربین مخابره کرد.

آهار کاغذ

برای این که کاغذ برای نوشتن مناسب شود، لایه سختی روی الیاف سلولز کشیده می شود. در اوایل دوران کاغذ سازی در اروپا، اوراق کاغذ خشک شده را از حمامی از ژلاتینی که از جوشاندن تکه های چرم درست می شد، عبور می دادند. این عمل مانند چسب با الیاف سلولز مخلوط شده آن را سفت و براق می کرد. آهار زدن با زاج و صابون یا راتیانه و پتاس بیشتر رایج است، البته ژلاتین مضر نیست اما زاج، راتیانه و پتاس مضرند. بهتر است برای آهار زدن از رزین هایی با ترکیب قلیایی استفاده شود.

ساخت مقوا به سه دسته تقسیم می شود:

الف- مقوایی که از به هم چسباندن کاغذهای ارزان قیمت و یا اوراق باطله چاپی ساخته می شود.

ب- مقوایی که از به هم چسباندن کاغذهای خیس تازه از قالب درآمده درست کردند، که از نوع الف به مراتب بهتر بود.

ج- مقوایی که از خمیر ارزان قیمت، کناره های کاغذ و حتی دم قیچی یا پوشال های زاید چاپخانه، درست می کردند.

زمان جنگ جهانی دوم مقوایی با کف درست شد که حتی بیش از یکصد سال استفاده باز هم مجدد مورد استفاده قرار گرفته اند. مقوای جلد کتاب هایی که از این مقوا استفاده شده است، قابل استفاده مجدد است.

مقوایی که از کف درست می شود ضخیم و دارای جنس عالی است، مقوای دارای الیاف هستند، که ارزان و دارای استحکام و بیشتر مورد استفاده قرار می گیرد، مقوای کاهی نرم و فاقد استحکام است. مقوایی که از پارچه های کهنه و دم قیچی استفاده می شود دارای کیفیت خوبی است، از این مقوا که گران هست، برای کارهای هنری استفاده می شود و کمتر برای صحافی استفاده می شود.

عوامل موثر در عمر و کیفیت کاغذ

نور، دما، رطوبت، قارچها (کاغذهای دارای آهار و صیقلی شده مقاوم ترند)، زنگ زدگی بوسیله قارچها ایجاد می شود. کاغذهایی که از سلولز تقریباً خالص تشکیل شده اند کمتر دچار زنگ زدگی می شوند. (محمی الدین بناب، ۱۳۸۹، صص. ۷۴ و ۲۵۱-۲۵۳).

انواع کاغذهای امروزی به طور مثال: کاغذ چاپ، تحریر، کاغذ گلاسه، کاغذ کرافت، کاغذ روزنامه ای، کاغذ مومی، کاغذ نسوز، کاغذ روغنی، کاغذ تیشو و سایر کاغذهایی که به صورت صنعتی تهیه می شود.

در انتها چند منبع برای مطالعه بیشتر

۱- برای مشاهده برخی از انواع کاغذهای امروزی را از سامانه <http://pooyanpaper.com/type.php> مشاهده نمایید.

۲- مصارف و کاربردهای کاغذ بسیار وسیع هست، به طور مثال استفاده از کاغذ در ساخت پیکره، مجسمه، عروسک، و غیره. برخی دیگر از مصارف و کاربردهای کاغذ را در سامانه <http://alifathi.blogfa.com/post/30> مشاهده نمایید.

۳- کتاب ایرج افشار تحت عنوان کاغذ در زندگی و فرهنگ ایرانی؛ "ماخذ شماره ۱"؛ انواع کاغذ سایر اطلاعات دیگر در مورد کاغذ گردآوری نموده است. وی در مقدمه کتاب خود می نویسد: در طول پنجاه و چند سالی که مطالعاتی در مورد نسخه های خطی داشته ام، از میان متون گذشته (چاپی و خطی) به تدریج یادداشت هایی که از نوع کاغذ بوده، گرد آوری کرده ام.

منابع

- ۱- اسموک، گری. (۱۳۸۲). فن آوری خمیر و کاغذ؛ مترجم سید احمد میرشکرایی. تهران: آبیژ
- ۲- افشار، ایرج. (۱۳۹۰). کاغذ در زندگی و فرهنگ ایران. تهران: مرکز پژوهی میراث مکتوب.
- ۲- محمی الدین بناب، سیامک. (۱۳۸۹). کاغذ: تاریخچه، نگهداری و نای آن. تهران: آموت.
- ۳- نیلی، زهره. (۱۳۹۶). کارگاه ساخت کاغذ ابری در موزه ملی ملک برگزار می شود، فرهنگ: صنایع فرهنگی. mehrnews.com/news/4039470 (اطلاعیه ای مربوط به برگزاری کلاس های آموزشی نحوه ساخت کاغذ است).

چکیده پایان نامه‌های دفاع شده در زمستان ۱۳۹۶

مطالعات آرشیوی - دانشگاه الزهراء (س)

و سندشناسی ۷۳ درصد و مدیریت بحران در آرشیوها برای آرشیویست‌ها با ۷۰/۳۶ درصد نشان داده شده است که در این دو سازمان در درجه‌ی اهمیت بالایی قرار داده شده‌اند.

نظرخواهی از مشکلات دوره‌های قبل و به نیاز آموزشی شرکت‌کنندگان توجه شود. درزمینه‌ی احساس نیاز به دروسی که بیان شد، دروس حفاظت و نگهداری ۸۲/۲، سندخوانی و نتیجه‌گیری: درزمینه‌ی مشکلات آموزشی با ۴۳ درصد عنوان شد و می‌توان نتیجه گرفت: باید کلاس‌ها طوری برنامه‌ریزی شوند که به کار موردنظر ارتباط داشته، منابع در اختیار باشد و زمان و مکان کلاس‌ها مناسب باشد.

کلیدواژه‌ها: نیازسنجی، آموزش ضمن خدمت، سازمان اسناد و کتابخانه ملی، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، آرشیویست‌ها.

عنوان: کاربردپذیری استاندارد توصیف محتوایی آرشیوی در توصیف اسناد الکترونیکی

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر کامران
استاد مشاور: جناب آقای دکتر غائبی

دانشجو: فرزانه بهارلو

هدف پژوهش حاضر، تعیین میزان کاربردپذیری استاندارد توصیف محتوایی آرشیوی امریکا (دکس)، در توصیف اسناد الکترونیکی است. امروزه گسترش منابع وبی و اتوماسیون‌های اداری موجب افزایش اسناد الکترونیکی شده است که این امر لزوم تنظیم و توصیف جامع آن‌ها را در پی دارد. شناسایی و به کارگیری استاندارد مناسب در جهت توصیف اسناد الکترونیکی موجب مدیریت صحیح آن‌ها و دسترسی به آن‌ها در آینده می‌شود.

روش پژوهش حاضر به لحاظ رویکرد، از نوع کمی و کاربردی بوده و به روش پیمایش توصیفی صورت گرفته است. جامعه‌ی پژوهش حاضر، کلیه اسناد الکترونیکی تولیدشده در نرم‌افزارهای مدیریت سیستم‌های اقتصادی، نرم‌افزارهای مدیریت سیستم‌های جغرافیایی، نرم‌افزارهای مدیریت سیستم‌های اداری و نرم‌افزارهای مدیریت سیستم‌های ارتباطی و محتوای منتشرشده در بستر وب، محتوای دیداری شنیداری، محتوای نوشتاری، داده‌نمایی و پایگاه‌های اطلاعاتی است.

عنوان: نیازسنجی دوره‌های آموزش ضمن خدمت در سازمان اسناد و کتابخانه ملی و کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی از دیدگاه آرشیویست‌ها

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر رویا برادر

استاد مشاور: جناب آقای دکتر سعید رضایی شریف‌آبادی
دانشجو: فاطمه فتحی زاده

هدف: هدف پژوهش حاضر، نیازسنجی دوره‌های آموزش ضمن خدمت آرشیویست‌ها در سازمان اسناد و کتابخانه ملی و کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی از دیدگاه آرشیویست‌ها است.

روش پژوهش: روش پژوهش حاضر توصیفی-پیمایشی است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ی محقق ساخته است. جامعه‌ی پژوهش ۶۰ نفر از آرشیویست‌های سازمان اسناد و کتابخانه ملی و کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS در سطح توصیفی استفاده شده است. از شاخص‌های آمار توصیفی مانند جدول فراوانی و از آزمون آلفای کرونباخ برای پایایی پرسشنامه استفاده گردید.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد که برطرف شدن نیازهای آرشیویست‌ها از سوی سازمان‌ها باید بر اساس نوآوری و اهداف مشخص تدوین شود. میزان موفقیت سازمان‌ها در ارائه‌ی برنامه‌ریزی ۲۳/۹ درصد بیان شد که باید مطالعات در حیطه‌ی شغلی بیشتر شود و منابع و مراکز علمی مرتبط را بیشتر معرفی نماید. درزمینه‌ی تدریس مدرسان با میانگین ۳۵/۶۶ درصد عنوان شد که بیانگر عملکرد ضعیف سازمان را نشان می‌دهد و پیشنهاد می‌شود که مدرسان کیفیت بحث در کلاس‌ها را بیشتر، مطالب و توضیحات را شفاف‌تر بیان کنند و قبل از برگزاری دوره‌ها سرفصل دروس را ارائه نمایند. میزان همخوانی مفاهیم و محتوای دوره‌ها با ۲۹/۹ درصد است و در حد مطلوب و قابل انتظاری نبوده است و دوره‌ها باید بر اساس اهداف سازمان طراحی شود. درزمینه‌ی عوامل مؤثر در تداوم دوره‌های آموزشی با ۴۶/۷۶ درصد، آرشیویست‌ها اظهار داشتند که اگر ارزشیابی، مدت‌زمان دوره و وسایل کمک‌آموزشی در اختیار آنان قرار داده شود تأثیر بسزایی در روند آموزش خواهد داشت. درزمینه‌ی اقدامات برای برگزاری موفقیت‌آمیز دوره‌ها با ۵۶/۲ درصد بیان شد که در حد مناسبی ارزیابی شد، قبل از برگزاری دوره‌ها باید

به منظور پاسخ به سؤالات پژوهش، از سیاهه‌ی واریسی کاربردپذیری استاندارد دکس برای توصیف اسناد الکترونیکی که بر اساس استاندارد مذکور تهیه شده است، استفاده شد.

یافته‌های پژوهش، نشان داد که استاندارد دکس برای توصیف اسناد الکترونیکی تولیدشده در نرم‌افزار مدیریت سیستم اقتصادی با ۹۶/۲۹ درصد، نرم‌افزارهای مدیریت سیستم اداری با ۹۳/۷۳ درصد، نرم‌افزارهای مدیریت سیستم ارتباطی با ۷۱/۶۵ درصد، محتوای منتشرشده در بستر وب ۶۹/۷۳ درصد، محتوای دیداری شنیداری ۷۹/۶۷ درصد، محتوای نوشتاری با ۶۶/۴۶ درصد، داده‌نمایی، ۷۲/۰۶ درصد و پایگاه‌های اطلاعاتی با ۹۲/۱۹ درصد کاربردپذیر است. از این رو، استاندارد دکس برای توصیف اسناد الکترونیکی جامعه‌ی پژوهش، با میزان میانگین ۸۰/۲۲ درصد کاربردپذیر است.

نتیجه پژوهش نشان می‌دهد که استاندارد دکس برای توصیف اسناد الکترونیکی کاربردپذیر است. در انتها نیز پیشنهادهایی جهت بهبود ساختار اسناد الکترونیکی برای ارتقا توصیف آرشویی استاندارد دکس ارائه شده است. کلیدواژه: آرشوی، تنظیم و توصیف، اسناد الکترونیکی، استاندارد توصیف محتوایی آرشویی امریکا، دکس.

عنوان: تعیین میزان رعایت دستورالعمل‌های حقوقی و اخلاق در مراکز تاریخ شفاهی ایران بر اساس دستوری‌العمل‌های انجمن‌های تاریخ شفاهی امریکا، انگلستان و استرالیا

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر معصومه کربلا آقایی کامران

استاد مشاور: جناب آقای دکتر سعید رضایی شریف‌آبادی

دانشجو: فاطمه یاری اندریان

چکیده:

هدف: پژوهش حاضر، تعیین میزان رعایت دستورالعمل‌های حقوقی و اخلاقی مراکز تاریخ شفاهی ایران بر اساس دستورالعمل‌های انجمن‌های تاریخ شفاهی امریکا، انگلستان و استرالیا می‌باشد.

روش پژوهش و جامعه آماری: پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی است چرا که نتایج آن می‌تواند در مراکز تاریخ شفاهی کشور مورد استفاده قرار گیرد و از لحاظ روش پیمایشی توصیفی می‌باشد. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق-ساخته استفاده شده است که بر اساس مفاد نظامنامه‌ها و دستورالعمل‌های اخلاقی و حقوقی انجمن‌های تاریخ شفاهی امریکا، انگلستان و استرالیا تهیه شده است که پس از تایید روایی و پایایی میان جامعه پژوهش توزیع شد. جامعه پژوهش

حاضر، مصاحبه‌کنندگان (۶۶ نفر) و مصاحبه‌شوندگان (۶۲ نفر) در مراکز تاریخ شفاهی ایران (شامل ۱۹ مرکز) بودند. داده‌های گردآوری شده از پرسشنامه‌ها براساس آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون تی تک گروهی و آزمون تحیل واریانس) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

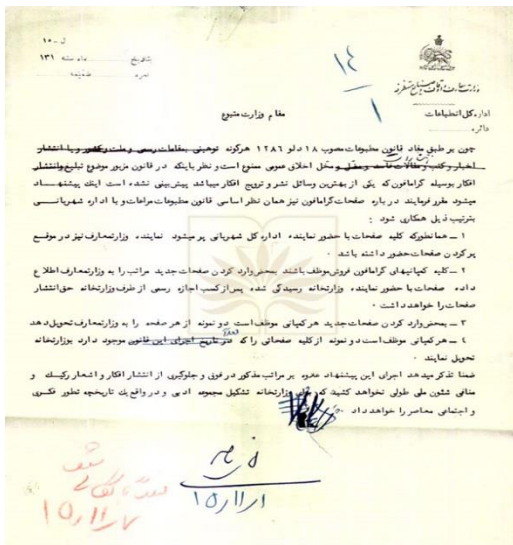
یافته‌های پژوهش: یافته‌های پژوهش نشان داد از میان جامعه پژوهش، فقط سازمان کتابخانه، موزه و مرکز اسناد آستان قدس رضوی و سازمان اسناد و کتابخانه ملی دارای فرم حقوقی و اخلاقی بودند که به دستورالعمل‌ها و نظامنامه‌های اخلاقی و حقوقی انجمن‌های تاریخ شفاهی امریکا، انگلستان و استرالیا نزدیک‌تر بودند. همچنین در بخش مصاحبه‌کنندگان، سازمان کتابخانه، موزه و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در قسمت الف) قبل از مصاحبه (با میانگین ۵۳،۵)، ب) حین مصاحبه (با میانگین ۳۵) و ج) بعد از مصاحبه (با میانگین ۵۱) بیشترین میزان رعایت مفاد دستورالعمل حقوقی و اخلاقی انجمن‌های ذکر شده را داشته است و از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، الف) سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس ارتش در قسمت قبل از مصاحبه (با میانگین ۵۱)، ب) مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امام موسی صدر در قسمت حین مصاحبه (با میانگین ۳۴) و ج) مرکز اسناد انقلاب اسلامی در قسمت بعد از مصاحبه (با میانگین ۴۵،۵) رتبه نخست را از لحاظ میزان رعایت دستورالعمل و نظامنامه حقوقی و اخلاقی در میان مراکز تاریخ شفاهی کسب کرده‌اند.

نتیجه‌گیری: بر اساس پژوهش صورت گرفته، سازمان‌هایی که دارای نظامنامه حقوقی و اخلاقی می‌باشند میزان رعایت حقوق مصاحبه‌شوندگان‌شان توسط مصاحبه‌کنندگان بالاتر است. بنابراین برای اینکه حقوق مصاحبه‌شوندگان رعایت شود، پیشنهاد شد مراکز از نظامنامه‌ها و استانداردهای حقوقی و اخلاقی تبعیت کنند و با یکدست عمل کردن در فرایند مصاحبه‌های تاریخ شفاهی سبب بهبود وضعیت شوند ولی از نظر مصاحبه‌شوندگان تعهد و رفتار سازمان‌ها در طول زمان مشخص‌کننده میزان رعایت حقوق‌شان است و تنها داشتن دستورالعمل و فرم اخلاقی و حقوقی کافی نیست. در پایان با توجه به یافته‌های پژوهش و با مطالعه و بررسی انجمن‌های تاریخ شفاهی جهان از طریق وبسایت‌های آنها، دستورالعمل حقوقی و اخلاقی برای مراکز تاریخ شفاهی ایران پیشنهاد شد.

کلیدواژه‌ها: تاریخ شفاهی، دستورالعمل و نظامنامه حقوقی و اخلاقی، انجمن تاریخ شفاهی امریکا، انجمن تاریخ شفاهی انگلستان، انجمن تاریخ شفاهی استرالیا، مراکز تاریخ شفاهی ایران.

زمستان و بهار به روایت اسناد

- مرضیه انیسی
- دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهرا(س)
- Marziehanisi72@gmail.com

عنوان: پیشنهاد وزارت معارف برای اعمال قانون مطبوعات بر صفحات گرامافون
تاریخ سند: ۱۳۱۵/۱۱/۰۱ ش.

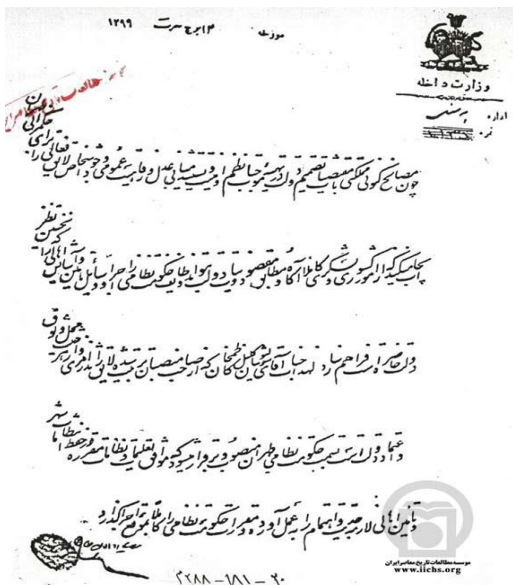

عنوان: رونوشت قانون اساسی مشروطه
تاریخ سند: ۱۴ ذی القعدة ۱۳۲۴ ق. = ۱۲۸۵/۱۰/۰۸ ش.
به مناسبت ۸ دی ۱۲۸۵ ش. سالروز امضای نخستین قانون اساسی ایران

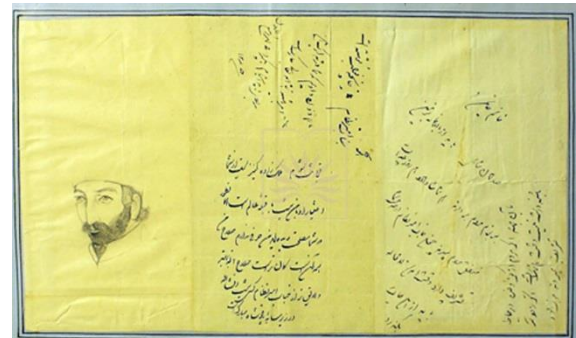
سال چهارم زمستان ۹۶ و بهار ۹۷

۴۳

به مناسبت ۱۸ بهمن ۱۲۸۶ ش.، سالروز تصویب نخستین قانون مطبوعات ایران

عنوان: نظرخواهی ناصرالدین شاه از مهد علیا، در مورد ازدواج ملکزاده خانم با امیرکبیر؛ اعلام نظر مهد علیا در خصوص واگذار کردن اختیار ازدواج ملکزاده به مصلحت شاه و بیان لیاقت امیرنظام برای این امر؛ دستخط ناصرالدین شاه خطاب به امیرنظام و صدور اذن ازدواج
تاریخ سند: [۱۲۶۵ ق.]

به مناسبت ۲۰ دی ماه، سالروز قتل میرزا تقی خان امیرکبیر

فصلنامه علمی - دانشجویی مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهرا(س)

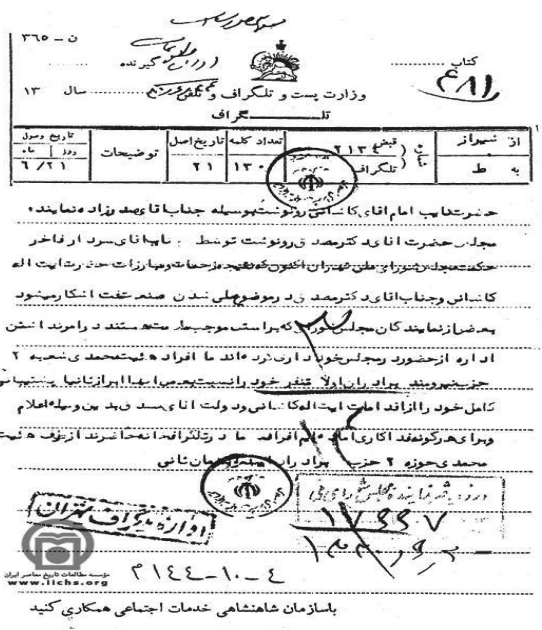
عنوان: حکم انتصاب کلنل کاظم خان سیاح به سمت حکومت نظامی تهران صادره از سوی سید ضیاءالدین طباطبایی وزیر داخله

تاریخ سند: ۱۲۹۹ ش.

به مناسبت کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹ ش.

عنوان: مکاتبات اسدالله علم با وزارت کشور و سازمان اطلاعات و امنیت کشور در مورد اقدامات روحانیون در ایجاد تظاهرات در روزهای تاسوعا و عاشورا و دستگیری آیت الله خمینی در قم

به مناسبت قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲

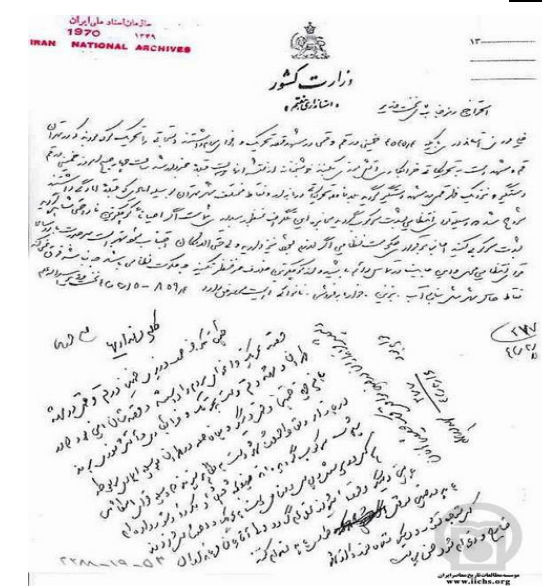
عنوان: تلگراف از شیراز به تهران در خصوص ملی شدن صنعت نفت و اعلام پشتیبانی از اقدامات آیت الله کاشانی و دولت مصدق

تاریخ سند: ۱۳۳۰/۰۶/۰۲ ش.

به مناسبت ۲۹ اسفند، سالروز ملی شدن صنعت نفت در ایران

عنوان: بخشنامه و دستورهای وزیر امور خارجه در خصوص تغییر نام ایران
تاریخ: ۱۳۱۳/۱۲/۰۱ ش.

به مناسبت ۱ فروردین، سالروز اعلام نام رسمی کشور ایران

- منابع**
- وبسایت مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران <http://www.iichs.ir>
 - وبسایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران <http://www.nlai.ir>

سال چهارم زمستان ۹۶ و بهار ۹۷

۴۴

فصلنامه علمی - دانشجویی مطالعات آرشویی دانشگاه الزهراء (س)

فراخوان همکاری با فصلنامه علمی - دانشجویی آرشیو

دانشگاه الزهرا (س)

فصلنامه علمی دانشجویی آرشیو، از کلیه دانشجویان، فارغ‌التحصیلان و حرفه‌مندان که تمایل دارند مطالب خود را برای این نشریه ارسال کنند، درخواست می‌کند تا آثار خود را به همراه مشخصات (نام، نام خانوادگی، مقطع، دانشگاه و ایمیل) در موضوعات حوزه آرشیو در قالب‌های ذیل ارسال نمایند.

مقاله

گزارش

معرفی سازمان

معرفی وبسایت

معرفی پایان‌نامه

معرفی چهره‌های سرشناس

آشنایی با اصطلاحات

اخبار و رویدادها

عکس‌های مرتبط

یادداشت انتقادی

خاطره‌های جالب کارورزی، شغلی و...

منتظر گزارش‌ها، نظرات، پیشنهادهای، انتقادات و سایر گفتارهای شما در قالب‌های

مذکور هستیم.

مسیرهای ارتباطی با فصلنامه:

Archive.alzahra@gmail.com

@Faribaharluo

journalofarchive